

Maasbekken

Wateruitvoeringsprogramma

Bekkenbestuur 13 juni 2025

Samen werken aan water

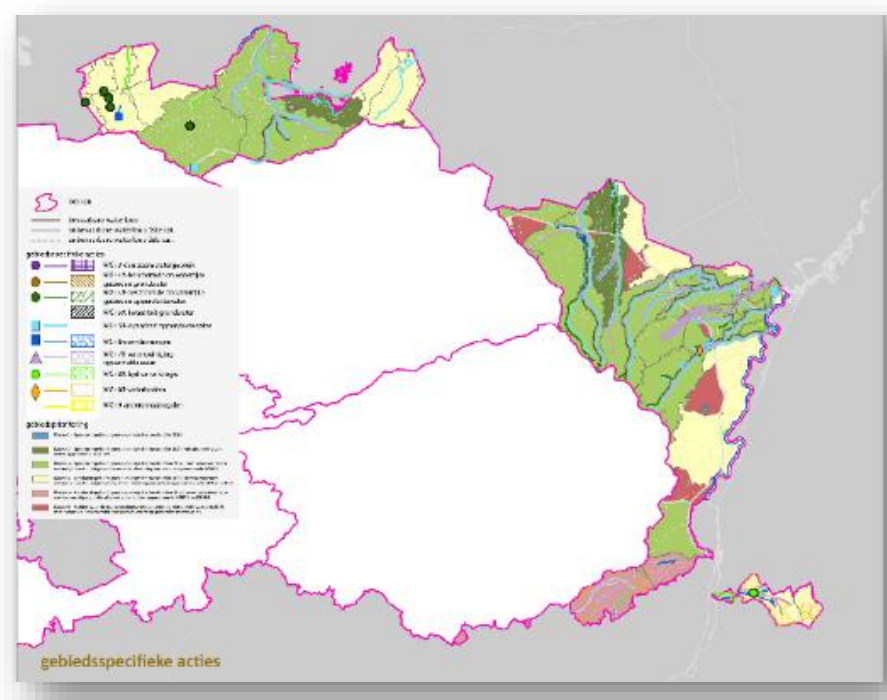
Integraal Waterbeleid
Maasbekken

Met het **wateruitvoeringsprogramma** (WUP) voor het **Maasbekken** leggen de partners binnen het bekken de **prioritering** incl. **timing** vast voor de **uitvoering** van de **gebiedsspecifieke acties**. Die zijn nodig om in het bekken de waterkwaliteit en ecologie te verbeteren, de structuur van de waterlopen te herstellen, de overstromings- en droogteproblematiek aan te pakken en de waterbeleving te verhogen.

De uitvoering van het [actieprogramma van het bekkenspecifieke deel Maasbekken van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027](#) vormt de basis van het uitvoeringsprogramma aangevuld met andere acties en projecten die bijdragen aan de te halen toestand.

Naast de gebiedsspecifieke acties is het belangrijk dat ook de [generieke acties \(Vlaams deel 2022-2027\)](#) uit de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 uitvoering krijgen. Zij leveren immers een belangrijke bijdrage aan het halen van de doelstellingen.

[Locatie van de gebiedsspecifieke acties opgenomen in het bekkenspecifieke deel Maasbekken van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027](#)

Per gebied in het bekken hebben de partners samen de te halen **doelstellingen** uitgeschreven alsook het **engagement** dat ze aangaan om bij te dragen aan het halen van die doelstellingen. Bij de verschillende initiatieven (acties/projecten) is een stand van zaken en planning opgenomen. Indien van toepassing, zijn ook de knelpunten/drempels weergegeven die de realisatie van de actie of het project bemoeilijken of in de weg staan. Niet elk afstroomgebied binnen het Maasbekken is hieronder opgenomen. De focus ligt voornamelijk op de prioritaire gebieden en die gebieden waar momenteel veel staat te gebeuren.

Dommel	3
Warmbeek	11
Bosbeek en Witbeek	15
Complex Abeek	21
Voer en Berwijn	25
Kleine Aa	31
Weerijsebeek	35
Mark	38
Merkske	43
Aa	48
Knelpunten en aandachtspunten	51

Dommel

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Dommel is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. In de bovenlopen is er enkel een probleem van eutrofiëring. Er zijn inspanningen nodig m.b.t. stikstof vanuit de landbouwsector. Meer stroomafwaarts is, voor het terugdringen van fosforgehaltes, is een doorgedreven optimalisatie van de zuiveringsinfrastructuur aan de orde. De verhoogde geleidbaarheid vanaf de Eindergatloop is enkel vanuit de industrie aan te pakken.

Verder moet de ecologische kwaliteit verbeteren door aanpak van de vismigratieknelpunten en andere structuurverbeteringen. Buiten de habitatrichtlijngebieden wordt de Dommel als een verbindend blauwgroen lint ingericht.

wateroverlast

Er zijn kritieke overstromingsrisico's in het centrum van Pelt. Om dit aan te pakken wordt het vulpeil van het wachtbekken in Pelt opgetrokken. Verder wordt ingezet op natuurlijke waterberging elders in het afstroomgebied.

watertekort

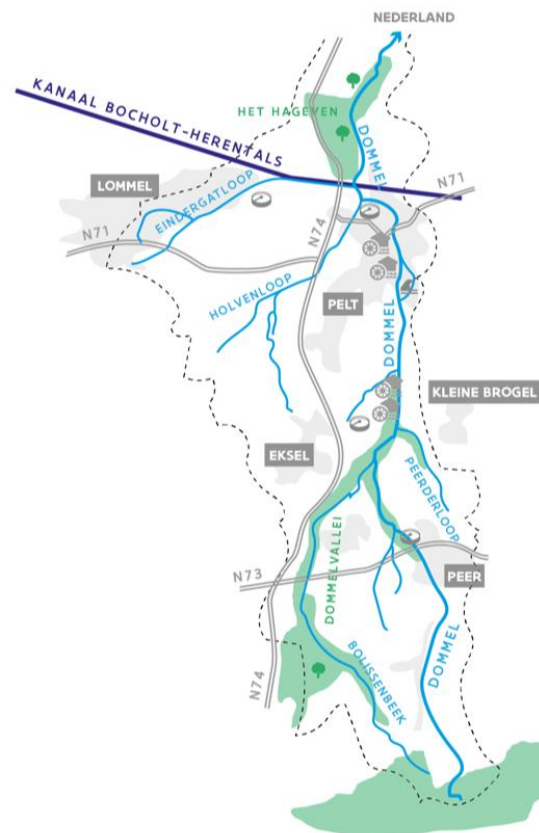
De regio in de bovenloop (Peer, Hechtel-Eksel) kampt meer met waterschaarste t.g.v. de droogte. In deze planperiode willen we het watersysteem opnieuw in evenwicht brengen door de maatregelen opgenomen in het rivercontract Dommel tot uitvoering te brengen. De zandgrond leent zich goed om stelselmatig sterk in te zetten op infiltratie en het brongericht vasthouden van water.

waterbeleving

Er wordt ingezet op verdere uitbouw van de waterbeleving langs de Dommel. In Peer gebeurt dit bij het Dommelhuis. In Pelt werd een strategische ruimtelijke visie met de VMM uitgewerkt om de Dommel niet alleen meer ruimte te geven als blauwgroen lint, maar ook om de belevingswaarde in en nabij het centrum te vergroten.

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Voor het afstroomgebied van de Dommel werd het **riviercontract Dommel** opgesteld. Hierbij werden alle stakeholders betrokken, van burgers over middenveldorganisaties tot lokale, provinciale en Vlaamse overheden. Op die manier ontstond een grotere bereidheid tot actie en een breed draagvlak voor nieuwe maatregelen.

Het participatietraject ging officieel van start in 2020 met de ondertekening van een charter waarin de partners afspraken maken om met een open geest samen te werken aan oplossingen rond waterproblemen.

Gedurende 2 jaar werd samengewerkt in een participatief traject om te komen tot een gezamenlijk actieplan. In januari 2022 ondertekenden 18 partners het riviercontract van de Dommel, met 46 acties voor een veerkrachtige Dommelvallei. De acties hebben betrekking op wateroverlast, droogte, waterkwaliteit en waterbeleving op het grondgebied van de gemeenten Pelt, Peer, Hechtel-Eksel en Lommel. Het gaat om een ruime waaier aan acties, van concrete infrastructuurwerken tot sensibiliseringsinitiatieven. Binnen het partnerschap wordt gewerkt aan vier thema's: waterkwaliteit, wateroverlast, watertekort en waterbeleving.

Voor de uitvoering van de acties in het riviercontract werd de samenwerking verdergezet. Enerzijds hebben de lokale partners een gebiedscoalitie gevormd voor een project binnen het **Water-Land-Schap 2: Een Klimaatrobuust Stroomgebied van de Dommel**. Anderzijds participeren het bekkensecretariaat, VMM, Peer en Pelt in het **Vlaams-Nederlandse Interreg project Weerbaar Dommeland (2024-2027)**. Samen met Waterschap De Dommel, Eindhoven, Valkenswaard en Stichting Eindhovens museum wordt vanaf maart 2024 intensiever samengewerkt over de grens. Dit om het watersysteem van Dommel en Warmbeek/Tongelreep klimaatbestendiger te maken. Naast kennisuitwisseling worden concrete maatregelen uitgevoerd in bebouwde zones, valleien en in de open ruimte van de hogere gebieden: <https://interregvlaned.eu/weerbaar-dommeland/over-ons>

Riviercontract voor de Dommel ondertekend!

Ontdek de 46 acties van het riviercontract Dommel om te werken rond wateroverlast, droogte, waterkwaliteit en -beleving in Peer, Pelt, Hechtel-Eksel en Lommel.

[Bekijk het riviercontract](#)

Meer info: maasbekken.be/dommel en [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Een beter structuurkwaliteit voor de waterlopen

Hoever staan we

De verschillende waterbeheerders hebben in het riviercontract acties geformuleerd voor verder beekherstel van de waterlopen, hetgeen een uitwerking is van acties [4B E 0373](#), [4B E 0374](#) en [4B E 0375](#) in het stroomgebiedbeheerplan.

Er wordt ingezet op **structuurverbetering van de Dommel t.h.v. Hoksent** en een lokale verhoging van het oppervlakte- en grondwaterpeilen in de vallei. Zo is veenherstel mogelijk. Het water wordt beter vastgehouden, door het verhogen van de beekbedding, het aansluiten van meanders en het opheffen van lokale drainage.

Wat staat er te gebeuren

Er werd een ecohydrologische studie opgemaakt door ANB en INBO. Op basis hiervan worden scenario's uitwerkt voor het rivierherstel. In het voorjaar van 2025 werd een studiebureau aangesteld voor de opmaak van het ontwerp en vergunningsdossier. Dit gebeurt in samenspraak met de partners ANB, provincie Limburg, watering De Dommelvallei en Natuurpunt. Naast de ingrepen van VMM, worden immers op aangrenzende percelen door Natuurpunt, ANB en op de Bollisenbeek door de watering Dommelvallei immers bijkomende maatregelen genomen. Uitvoering is voorzien vanaf 2026.

De provincie Limburg en de Watering De Dommelvallei bereiden ook ingrepen voor **in de bovenlopen en zijlopen** binnen het Water-Land-Schapsproject. Binnen het waterlandschapsproject werden o.a. volgende stroomopwaartse zones aangeduid om aan te pakken tegen februari 2026:

- de Dommel tussen Kleinbeek en Bollisenbeek: toepassen dood hout, stuwen (brievenbustype) of schotten om drainagepeilstijgingen te krijgen, zonder visbarrière, en daardoor ook structuraanrijking
- de Kleinbeek & Dommel t.h.v. Molhem tussen de Goudbergstraat en hun samenvloeiing: betreft optimalisatie verdeelwerk (uitgevoerd), verondieping Kleinbeek, afdammen Dommel op enkele plaatsen om diepe drainerende werking te niet te doen, toepassen van dood hout voor structuur en opstuwing op de Kleinbeek

- Dommel ter hoogte van Het Dommelhuis worden er enkele stroomdeflectoren gepland alsook een drempel stroomafwaarts om de uitgespoelde materialen van de stroomdeflectoren voldoende te laten bezinken (passieve bodempeilverhoging)

- de Bollisenbeek t.h.v. de Peerderbaan: oplossen vismigratieknelpunt, hermeandering, verondieping en herprofilering: Momenteel opmetingen en technisch ontwerp lopende, vervolgens fase opmaak bestek en de omgevingsvergunningsaanvraag (OVA).

- de Bollisenbeek t.h.v. Tichelhovenloop: toepassen dood hout voor structuraanrijking en drainagepeilstijgingen

- de Bollisenbeek t.h.v. de Diestersedijk: toepassen dood hout en evt. lokale grond voor structuraanrijking en/of drainagepeilstijgingen.

Voorbeeld van stroomdeflectoren (bron: <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=18784>)

Drempel met zandzakjes in Gortenloop (foto: watering De Dommelvallei)

Voor het oplossen van de vismigratieknelpunten Kleine Molen en Wedelse Molen werd het lopende erelooncontract door VMM gereactiveerd. Het ontwerp is klaar, maar uitvoering is afhankelijk van een strategisch perceel. Dat is nodig om de verbinding te kunnen maken tussen Dommel en de Molenloper die als visbypass voor de 2 molens zal dienen. Tot op heden is er geen oplossing voor de verwerving of gebruik van dit perceel, waardoor voortgang stopt. VMM bekijkt alternatieven in 2025.

Foto klein molen.

➡ Aanpak emissies vanuit de landbouwsector

Hoever staan we / wat staat er te gebeuren

In 2022 is in de afstroomgebieden van Dommel en Warmbeek een **adviescampagne voor landbouwers** opgestart ter verbetering van de waterkwaliteit via een geïntegreerde aanpak ([7B_D_0094](#)). Dit project loopt tot april 2025 en wordt getrokken door PVL vzw, i.s.m. de Bodemkundige Dienst, Hamont-Achel, Peer, Pelt en Hechtel-Eksel. Het project is ook opgenomen in het riviercontract Dommel.

Op basis van checklists wordt een persoonlijke bedrijfsdoorlichting gemaakt voor het detecteren van knelpunten van (afval)waterstromen op landbouwerven. Eenmaal deze in kaart zijn gebracht, worden concrete handvaten aangereikt om dit te voorkomen aan de hand van de best beschikbare technieken (BBT).

Het project focust eveneens op het verbeteren van de landbouwbodems om het vochthoudend vermogen op te krikken. Om te vermijden dat waardevolle nutriënten verloren gaan, kan de landbouwer initiatieven nemen om het gehalte aan organische stof op te krikken. Daardoor is er waterconservering en vermindering van de nutriëntenemissie.

Voorlopig hebben 47 landbouwers (vnl. rundvee) deelgenomen aan de actie voor een persoonlijk bedrijfsadvies door PVL. De bedrijven liggen verspreid over Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Peer en Pelt. Gemiddeld werden 3 knelpunten per bedrijf waargenomen, met de meest voorkomende knelpunten: geen veegschoon erf, foutief gebruik van first flush, verouderde sleufsilo's, geen correcte opvang spoel- en reinigingswater, geen opvang bij kalverhutten, vervuilde koepaden. Na een 2de bezoek werd vastgesteld dat een aantal bedrijven zaken aangepast hebben zoals frequenter vegen van het terrein en verplaatsen van de kalverhutten naar een betere locatie. De meer structurele aanpassingen, die een vergunning vereisen zijn minder snel toepasbaar.

Bij een 10-tal bedrijven werden geen knelpunten waargenomen. Het betreft dan vooral andere bedrijven dan rundvee.

In 2025 werkt PVL aan een interactieve website waarbij landbouwers zelf hun bedrijf kunnen doornemen. Op deze manier is advisering en sensibilisering over ersappen ook na het project verzekerd.

Aansluitend werd het thema van 'ersappen' breder opgepakt in het **demonstratieproject "BESS: Bedrijfsadvies Erf- en silosappen"**. Dit project wordt getrokken door PVL vzw, met als partners Inagro en Hooibeeckhoeve en liep van maart 2023 tot februari 2025. Binnen dit project werden de checklists voor diverse veeteeltbedrijven bijgewerkt en een marktonderzoek naar maatregelen gedaan om landbouwers te adviseren.

➡ Waterschaarste en verdroging tegengaan in landbouwgebied

Er lopen verschillende projecten en initiatieven die inzetten op het verbeteren van waterconservering en de afbouw van klassieke drainage [SB C 0035](#). Onder meer via het goedgekeurde Waterlandschapsproject voor een klimaatrobuuste Dommelvallei. Er worden allerhande maatregelen genomen in het buitengebied: verondiepen van grachten, plaatsen van stuwen, een aangepast maaibeheer op maat... Dit wordt in 2025 verder gezet. In Pelt worden onder meer met zandzakjes drempels aangelegd in baangrachten om afvoer van water te reduceren en infiltratie te bevorderen. Deze actie uit het riviercontract werd i.s.m. het regionaal landschap Lage Kempen in 2024 uitgewerkt en wordt in 2025 uitgevoerd.

Daarnaast zijn er nog andere projecten specifiek in het landbouwgebied.

Wat staat er te gebeuren

Stad Peer zet in op vernatting en verhogen infiltratie langs de Kleinbeek. De grondverwerving gebeurde in 2024. De aanleg van een **wetland** als doorstroommoeras is voorzien binnen het waterlandschapsproject. In het voorjaar van 2025 wordt het bestek verder uitgewerkt.

Voor het waterlandschapsproject heeft Watering De Dommelvallei een kaarttoefening gemaakt voor mogelijke **stuwen** in wateringgrachten. In 2024 werd verder ingezet op het winnen van draagvlak en de vergunningsprocedure. De vergunning werd verleend voor 24 stuwjes in Peer en 9 stuwen in Pelt. Voor 6 stuwen in Hechtel-Eksel is de vergunning geweigerd. Nav de bezwaarschriften zal samen met PVL in gesprek gegaan worden.

Het project '[Van Landbouw tot Waterbouw](#)' (Boeren natuur Vlaanderen) liep af in 2022. Het kreeg een vervolg via het project [Limburgse Landbouw, Vlaamse Waterbouw](#) (tot begin 2025 via het fonds Proeftuinen Droogte). De focus ligt op het omvormen van klassieke drainages tot peilgestuurde drainages, het plaatsen van stuwen en dempen van grachten in het brongebied ('Siberië').

De vergunning voor de stuwplaatsingen werd bekomen: er werden 54 stuwjes vergund. Hiervan werden er begin 2025 reeds 33 geplaatst. Samen met de tien bestaande stuwen zijn er op termijn 64 stuwen in de bovenlopen van de Dommel, de Bolissenbeek en de Heidelossing geplaatst.

Verder is gebied Siberië opgenomen als pilootgebied binnen het VLAIO-onderzoeksproject '**Stuwviewer met impact**' (tot juli 2026) waardoor hier op termijn ook meer concrete impactinschattingen kunnen maken van het stuwbeheer. De impactmethodologie wordt toegepast in 3 pilootgebieden. Voor Limburg is dit 'Siberië' (Peer, vlak boven schietveld

Houthalen). Het project resulteert in een kaart voor de volledige Antwerpse en Limburgse Kempen en de Vlaamse Zandstreek.

Dit project van de Bodemkundige Dienst van België, KU Leuven en Boeren natuur Vlaanderen loopt tot medio 2026. De meetreeksen zijn lopende en bijkomende meetinfrastructuur wordt door stad Peer nog voorzien via het Interregproject [Weerbaar Dommeland](#).

Tot slot is er [Project Digistuw](#) dat inzet op een slim peilbeheer door de stuwen en het beheer te digitaliseren. Dit gebeurt door een combinatie van sensoren, remote sensing data, modellen en slimme algoritmes, gevisualiseerd via een dashboard. Dit project is in 2023 opgestart en loopt t.e.m. april 2025 in 3 wateringengebieden (De Dommelvallei, De Vreenebeek en Het Grootbroek). Het wordt uitgevoerd door PVL, Boeren natuur Vlaanderen, SumAqua en watering De Dommelvallei i.s.m. lokale landbouwers.

Project Digistuw (foto: [website Boeren natuur Vlaanderen](#))

➡ Infiltratie en waterconservering bevorderen in natuurgebieden

Er lopen verschillende projecten en initiatieven die inzetten op het verbeteren van waterconservering en de afbouw van klassieke drainage ([4B B 0341](#)). Onder meer via het goedgekeurde **Waterlandschapsproject voor een klimaatrobuuste Dommelvallei** worden allerhande maatregelen genomen in het buitengebied: verondiepen van grachten, plaatsen van stuwen, ... In Pelt worden onder meer met zandzakjes drempels aangelegd in baangrachten om afvoer van water te reduceren en infiltratie te bevorderen. Deze actie uit het riviercontract werd i.s.m. het regionaal landschap Lage Kempen in 2024 uitgewerkt en wordt in 2025 uitgevoerd.

Daarnaast zijn er nog andere projecten specifiek in het natuurgebied.

Wat staat er te gebeuren

Op basis van de ecohydrologische studie die werd uitgevoerd (ANB-INBO) werd een selectie gemaakt van 130 **grachten op percelen van Natuurpunt en ANB die zullen worden gedempt**. Het gaat over zones langs de Dommel van Peer tot de Wedelse Molen, de Peerderloop, de Holvenloop ('t Plat),... Er zullen ook een tiental vijvers worden aangepakt langs de Bollisenbeek. Bijkomende financiering komt via het LIFE project [Peat Pals for LIFE](#). In 2025 start de uitvoering van verschillende maatregelen.

Binnen het Hageven zal dit jaar de Over-de-Dommelloop verondiept worden. Daarnaast wordt de drainerende werking van de Broeseinderloop aangepakt d.m.v. stuwen en/of een verondieping en het graven van een ondiepe afwatering van deze Broeseinderloop richting Dommel. Intentie is om dit jaar de werken te starten.

Natuurpunt Pelt zet ook in op een **omvorming** van het dennenboscomplex **Lindelsbos** naar meer loofhout en rijke strooisellagen. Dit zal meer infiltratie toelaten en zo het aanvullen van de grondwatertafel. Het Natuurbeheerplan voor Dommelvallei, incl Lindelsbos, zal ingediend worden eerste helft van 2025. Initieel bedraagt het werkterrein 18ha. De werken (dunning) starten na het broedseizoen. Er is bijkomende financiering verkregen via het Leaderproject 'Lindelsbos - een verZORGd landschap'.

➡ Overstromingsrisico's in het centrum van Pelt verminderen

Hoever staan we

Begin 2024 werd het bufferbekken opnieuw helemaal gevuld en werd wateroverlast in het centrum van Pelt nipt vermeden. De VMM analyseerde in 2020 mogelijke maatregelen om de buffercapaciteit in de vallei van de Dommel te vergroten. Een verhoging van het vulpeil blijkt effectiever te zijn dan een verdieping/uitgraving van het wachtbekken of de aanleg van een bijkomend wachtbekken stroomopwaarts.

In het centrum van Neerpelt bevinden zich enkele constructies en vernauwingen die ongewenste opstuwing veroorzaken. Na analyse worden een aantal zaken voorgesteld:

- een hoogwaterbypass met vispassage realiseren aan de molenstuw ter hoogte van de Slagmolen: kernboringen ivf stabiliteit zijn in 2024 uitgevoerd. In 2025 is verder overleg met eigenaars gepland.
- de doorvoersectie vergroten door oevers en bruggen aan te passen ter hoogte van de WiCocampus in Neerpelt. De bruggen werden in 2023 aangepast.
- de brugsectie van de brug aan de Koning Albertlaan optimaliseren. Het ontwerp van de nieuwe brug wordt in 2025 meegenomen in de ontwerpopdracht voor het Kerkplein (opdracht gemeente Pelt ism VMM).
- de doorvoersectie vergroten door de oevers aan te passen stroomafwaarts van de Koning Leopoldlaan. Ontwerp voor vernauwing stroomafwaarts van de Leopoldlaan wordt in 2025 meegenomen in ereloonopdracht Kerkplein (Pelt ism VMM).

VMM voerde in 2023 een technische haalbaarheidsstudie uit in functie van het verhogen van het vulpeil aan het wachtbekken in Pelt. Deze ingreep is als maatregel meegenomen in het Interreg project Weerbaar Dommelland (2024-2027) voor uitvoering.

De provincie Limburg engageert zich om deze planperiode verder te onderzoeken waar er nog water gebufferd kan worden op waterlopen van de tweede categorie. Het gaat onder meer over de Holvenloop, Eindergatloop, de Bollisenbeek en de bovenloop van de Dommel. Waar mogelijk wordt de buffering gecombineerd met hergebruik en infiltratie. Op de Holvenloop kan mogelijk nog water gebufferd worden ter hoogte van enkele dwarswegen, zoals de Astridlaan, de Loksvaartdijk, de Steenvaartdijk en de Neuserdijk. In 2025 wordt hiervoor een modelleringstudie opgestart.

➡ Heraanleg van het Kerkplein in Neerpelt

Hoever staan we

De VMM en de gemeente Pelt klopten samen een ruimtelijke visie af voor de Dommel tussen de Herenterdijk en het kanaal Bocholt-Herentals. In dat stedelijke gebied gaat bijzondere aandacht naar het opwaarderen van **de Dommel als groen-blauwe ecologische verbinding**. Met aandacht voor de waterbergende capaciteit van de vallei, het potentieel voor verkoeling, de belevingswaarde van de Dommel en mogelijke verbindingroutes voor voetgangers en fietsers. Binnen deze ruimtelijke visie werden zeven actiegebieden geselecteerd.

Wat staat er te gebeuren

De implementatie zal stap voor stap gebeuren, afhankelijk van prioriteiten en budgetten van (beide) partijen (gemeente en VMM). De studie voor klimaatbestendige aanpassing aan het Kerkplein werd in 2024 als eerste deelzone opgestart door Pelt, waarbij het ontwerp is voorzien in 2025. Het project focust op afkoppelen van regenwater van de riolering door ontharding, infiltratie en vergroening van het Kerkplein. Hierbij krijgt de Dommel lokaal meer ruimte met de nodige aandacht voor belevingselementen. Ontwerp en uitvoering zijn onderdeel van het Interreg-project *Weerbaar Dommeland* (2024-2027).

➡ Openleggen van de Eindergatloop en verhogen buffervolume (actie [6 B 0014](#)).

Wat staat er te gebeuren

De gemeente Pelt, stad Lommel en provincie Limburg willen het capaciteitsprobleem van de Eindergatloop aanpakken. Momenteel is er wateroverlast aan Lommel Barrier. Rekening houdend met afkoppeling van Nolimpark en uitbreiding RWZI Lommel, is er bijkomende capaciteit op de Eindergatloop nodig. De actie omvat 2 delen. Enerzijds het openleggen van de Eindergatloop en het aanleggen van een bergings- en infiltratiebekken op de Eindergatloop stroomafwaarts van de Fabrieksstraat in Lommel. Anderzijds wordt verder afwaarts gewerkt aan de doorstroomcapaciteit van de Eindergatloop op de bedrijventerreinen. Uitvoering is voorzien om te starten in het najaar van 2025 en af te ronden tegen februari 2026.

Stroomopwaarts bij de samenvloeiing van de Einderloop en de Eindergatloop wordt ook een bufferbekken voorzien. Dit gaat samen met een gemeentelijk rioleringsproject. Hiervoor loopt de grondverwerving. Uitvoering start waarschijnlijk begin 2026.

Oude kokers hinderen een vlotte doorstroom op de Eindergatloop; Deze zullen verwijderd worden (foto: provincie Limburg)

➡ Uitbouw en optimalisatie saneringsinfrastructuur

Wat staat er te gebeuren

Er lopen meerdere rioleringsprojecten in dit afstroomgebied die uitvoering geven aan generieke acties voor optimalisatie en verdere uitbouw van de saneringsinfrastructuur [7B J 0056](#) en [7B I 0119](#).

Pelt:

- Eigenaarschapsstudie (200NE02) in Pelt is afgerond in 2024 worden. Deze studies bekijken de bestaande toestand en de knelpunten (hydraulisch) en van daaruit zal dan opgebouwd worden naar een geplande toestand. Het is de bedoeling om dan te komen tot een reeks van projectvoorstellen die een goed werkend rioleringsstelsel moeten kunnen realiseren.

- Fluvius en Pelt zetten nu al sterk in op verschillende afkoppelingsprojecten. Het Markplein in Neerpelt werd in 2023 heraangelegd met infiltratievoorziening en meer groen. Begin 2025 werd een ontwerpstudie gegund voor de blauw-groene herinrichting van het Kerkplein.

- Verschillende projecten zijn in voorbereiding voor afkoppeling van de verhardingen in het openbaar domein. Het betreft een meerjarenplanning. Afkoppeling De Zeldert via project Willem II is in uitvoering. Voor Grote Heide werd subsidie verkregen via het GIP 2023/1 en dit afkoppelingsproject is in uitvoering. Voor de wijk Boseind is een studie opgestart en het participatieve luik liep in 2024. Het project voor het afkoppelen van de Hoevenderloop werd weerhouden voor subsidiëring (GIP 2024) en het studiebureau werd aangesteld. Voor gebied Herent loopt het ontwerp voor aanleg gescheiden stelsel.

- De komende jaren wordt stapsgewijs de afkoppelingen binnen Nolimpark voorbereid en uitgevoerd. Hiervoor is een ruimtelijke visie reeds uitgewerkt die is opgenomen in het ruimtelijk beleidsplan van 2023. Een aanvraag voor VLAIO subsidie werd in 2023 verkregen voor de uitbouw van een eerste gezamenlijke hemelwateropvang i.f.v. buffering en hergebruik. Ook is er al een afkoppelingsproject in de Fabriekstraat voorzien met vrij liggende fietspaden, meer groen en ontharding, ... Men wenst hierbij ook het capaciteitsprobleem van de Eindergatloop te reduceren via een nieuwe RWA verbinding en extra online buffering. De nieuwe RWA-verbinding in de Fabrieksstraat geeft de kans om in de toekomst stroomopwaarts hemelwater aan te sluiten. Subsidies werden via GIP 2023/1 verkregen en ontwerp wordt in 2024 opgemaakt.

de RWZI van Eksel werd gerenoveerd de afgelopen jaren. In 2025 wordt door Aquafin nog bijkomende fosforverwijdering gerealiseerd.

Peer:

- Dossier Bomerstraat: vergunningsaanvraag is lopende, uitvoering is voorzien in 2e helft 2025

- Dossier Vesten - Kloosterstraat: Ontwerp dossier nog lopende en uitvoering na het project Bomerstraat.

- De overstortwerking op de Peerderloop zal minderen door op verschillende locaties afkoppelingsprojecten uit te voeren. Afkoppelingsproject Industrie Bokt werd uitgevoerd. Bijkomende buffering werd gerealiseerd. Enkel nog rioolrenovatiewerken d.m.v. lining op bestaande riolering Industrieweg uit te voeren (voorjaar 2025). Het Aquafin project 'Op de Kippen' is opgedragen via het OP2023. Het projectplan werd opgemaakt en engagementen

worden in 2024 afgeklopt, waarna de ontwerpfase kan aanvangen. Het wordt afgestemd (hydraulisch) op gemeentelijke projecten.

- De optimalisatie van de overstorten aan RWZI Peer is ook opgedragen aan Aquafin via het OP2023. Engagements worden in 2024 afgeklopt waarna de ontwerpfase kan aanvangen. Uitvoering samen met Fluvius en de stad Peer (fietspadendossier). Het gemeentelijk dossier voor Dijkerstraat werd goedgekeurd op GIP2024, maar zal opnieuw moeten aangevraagd worden ivm timing voorontwerp. Aquafin en Fluvius gaan voor de projecten in Peer eerst een hydraulische studie uitvoeren, deze zal vermoedelijk in 2026 worden afgerond.

Lommel:

- Er komt een herinrichting van de Ringlaan met aanleg van gescheiden stelsel. De AWW heeft de Mer-ontheffing ondertussen in orde en de vergunning opnieuw ingediend. Uitvoering start in 2025.

- RWZI Lommel wordt uitgebreid van 33000IE naar 42000IE en er zal een nageschakelde zuivering worden geplaatst. Dit project is via het OP2023 opgedragen en is opgenomen in het uitvoeringsplan van Aquafin. In 2023 werd na analyse beslist om de uitbreiding te realiseren binnen de terreinen van Aquafin, waardoor een RUP niet aan de orde is. In 2025 wordt een studiebureau aangesteld. Uitvoering vanaf (eind) 2028. Hierbij wordt ook bijkomende fosforverwijdering voorzien.

Een groot knelpunt hier is dat de capaciteit van de Eindergatloop bereikt is en geen bijkomend effluent kan ontvangen. Een rechtstreekse (gedeeltelijke) lozing van het effluent in de Zuid-Willemsvaart zou een oplossing kunnen zijn. Dit project is zeer dringend voor Aquafin om de goede werking te garanderen. Een belangrijk aandachtspunt is dat dit kanaal in contact staat met het Albertkanaal dat wordt gebruikt voor drinkwatercapaciteit. De RWA-as in de Fabrieksstraat die door Fluvius wordt voorzien, kan een oplossing bieden doordat een deel van het effluent van RWZI Lommel via deze RWA-as verder afwaarts in de Eindergatloop kan lozen.

- De eigenaarschapsstudie in Lommel gaat voorlopig niet door. De stad Lommel zal eerst een databank opmaken. Deze zal vermoedelijk afgerond zijn in 2027 of 2028. Daarna kan bekeken worden om een studie op te starten.

Warmbeek

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Warmbeek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. De focus ligt op de aanpak van de overstorten naar de Warmbeek en het beperken van nutriëntenemissies vanuit de landbouw. Optimalisaties aan beekstructuur in de bovenlopen is een meerwaarde.

wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) is laag. Er zijn geen kritieke fluviale overstromingen.

watertekort

Er wordt ingezet op een klimaatrobuust beekdallandschap Warmbeek-Tongelreep. Dit betekent een verdere transitie naar een robuust landschap, zowel binnen als buiten de bebouwde zones. Dit gebeurt door verschillende maatregelen en projecten. De gemeenten engageren zich vanaf 2021 t.e.m. 2030 via de lokale energie en klimaatplannen (LEKP) tot 1 m² ontharding per inwoner en 1 m³ extra opvang van hemelwateropvang voor hergebruik en buffering.

waterbeleving

Er zijn verschillende recreatieve paden en zones van waterbeleving langs de Warmbeek, zoals aan de Bevers. Hier wordt verder aan gewerkt, o.a. aan de Achelse Kluis die als toeristische toegangspoort dient voor het gebied Groote Heide.

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Eind 2013 startte het bekkensecretariaat Maasbekken het gebiedsgericht overleg voor de Warmbeek op. Dit is één van de eerste integrale waterprojecten in Vlaanderen. Hierin nemen o.a. volgende partners deel: de 4 gemeenten, de riool- en waterbeheerders, sectororganisaties, Vlaamse administraties,... Initieel lag de focus op de KRW doelen en het reduceren van de (beperkte) wateroverlast. De laatste jaren zijn ook watertekort en waterbeleving een thema geworden. Op regelmatige basis leggen partners hun projecten en initiatieven bij elkaar om de dynamische actielijst bij te sturen en onderling af te stemmen.

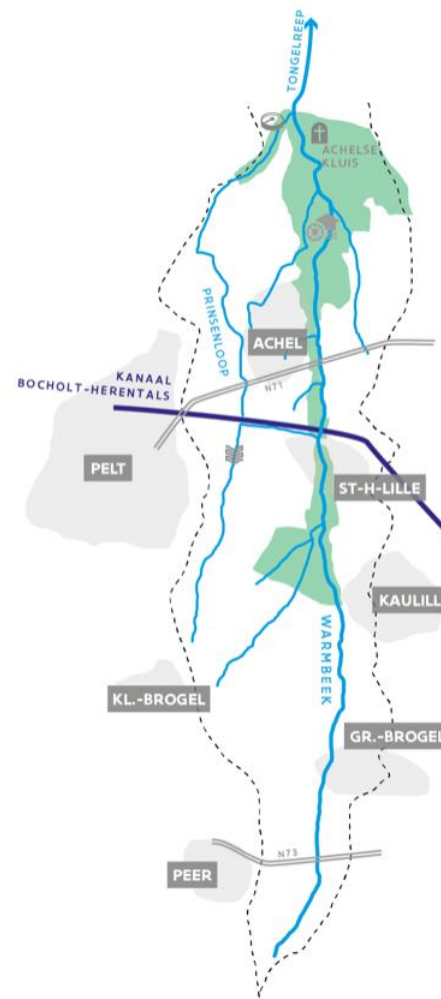
Sinds 2020 is er bijkomend een grensoverschrijdende samenwerking opgezet tussen dertien bestuurlijke partijen om het grensoverschrijdende beeklandschap van de Warmbeek-Tongelreep weerbaarder en veerkrachtiger te maken voor de toekomst. Hierbij staan 3 thema's centraal:

- Een klimaatrobuust beeklandschap met een duurzaam waterbeheer, klimaatadaptatie en beeklandschapontwikkeling
- Verbinding van natuurgebieden
- Verbeteren van de (be)leefbaarheid van het gebied

In 2022 heeft dit geleid tot de ondertekening van een samenwerkingsconvenant door provincie Noord-Brabant (NL), provincie Limburg (BE), de Vlaamse Milieumaatschappij, waterschap De Dommel, watering De Vreenebeek, natuurgrenspark De Groote Heide, gemeentes Eindhoven, Hamont-Achel, Pelt, Valkenswaard, Waalre, Bocholt en Peer. Dit resulteert in een gezamenlijk grensoverschrijdend uitvoeringsprogramma, een platform voor informatie- en kennisuitwisseling en de basis voor gemeenschappelijke projecten.

Deze grensoverschrijdende samenwerking heeft geleid tot het indienen van een aanvraag voor het Interregprogramma Vlaanderen-Nederland. Het project Weerbaar Dommeland werkt aan een klimaatrobuust landschap voor Dommel en Warmbeek. Het start in 2024 en duurt 3 jaar. Deelnemende partners zijn: VMM, provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel, Eindhoven, Valkenswaard, Pelt, Peer en Stichting Eindhovens Museum: <https://interregvlandeu/weerbaar-dommeland/over-ons>.

Meer info: maasbekken.be/warmbeek en het [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#).

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Terugdringen van overstortwerking

Bij een behoorlijke basiswaterkwaliteit neemt het belang van de overstorten toe, als bedreiging voor het halen van de biologische kwaliteitsdoelen.

Het Interregproject IMPAKT (2018-2021) deed onderzoek naar de effecten van overstorten in het gebied van Warmbeek en Dommel. Overstortwerking in deze waardevolle waterloop leidt tot lage zuurstofconcentraties gedurende een aanzienlijke periode. Deze effecten reiken ver stroomafwaarts. Het is daarom cruciaal om de druk van overstorten weg te werken in speerpuntgebieden via optimalisatie van de saneringsinfrastructuur [7B J 0055](#).

Hoever staan we

Het Aquafinproject 22876 "Optimaliseren overstorten in het bekken van de Warmbeek" bestond uit 3 overstorten; In recente jaren werden 2 overstorten aan Slipstraat (Hamont-Achel) en Lillerbaan-Rooie Pier (Pelt) geoptimaliseerd, met o.a. een bergbezinkingsbekken en nazuiverende gracht bij de Slipstraat.

Wat staat er te gebeuren

Een 3e overstort aan rotonde Kaulillerweg wordt geoptimaliseerd samen met het vervangen van de gemengde riolering door een gescheiden 2DWA-stelsel in de Kaulillerweg en zijstraten. Uitvoering is voorzien in 2025.

In Bocholt wordt afkoppeling RWA in Oude Hostieweg en Biesenkampweg uitgewerkt met aanbesteding in 2025. Dit is complementair aan de optimalisatie van het overstort Lillerbaan. Ook voor het rioleringsproject in de Winterdijkweg (Bocholt) mikt men op aanbesteding in 2025-2026.

In het afstroomgebied zijn daarnaast nog 2 frequent werkende overstorten: het overstort bij RWZI Achel aan de grens en het overstort in de Jos Verlindenstraat op de Prinsenloop in Pelt. Het zuiveringsgebied Achel kampt ook met ernstige verdunning van het afvalwater.

Aquafin engageert zich om oplossingen voor beide knelpunten te onderzoeken in het stelsel. De gemeenten Hamont-Achel en Pelt zetten verder wel in op afkoppeling van RWA. Pelt werkt aan afkoppeling van de verhardingen in het openbaar domein in Grote-Heide (uitvoering in 2024-2025). In Hamont-Achel t.h.v. Achel Statie en Beukenlaan loopt een groot afkoppelingsproject waarmee overstortwerking aan de RWZI zal afnemen.

➡ Verbeteren van de beekstructuur

Hoever staan we

Een rijke beekstructuur draagt bij aan de natuurlijke variatie aan biotopen. Deze biotopen zijn nodig om voldoende plant- en diersoorten te kunnen herbergen, en ook noodzakelijk voor een goede ecologische toestand van de KRW. De beekstructuur werd verder verbeterd en nu worden de natuurlijke processen verder afgewacht.

In 2024 werd binnen het IWP Warmbeek een werksessie gehouden door provincie Limburg om samen met lokale partners verder te zoeken naar kansen voor verbetering in beekstructuur en de waterhuishouding in het algemeen ([8A E 0385](#)). Dit leverde heel wat ideeën op die in 2025 verder bekeken worden.

➡ Venherstel Achelse Kluis

Om te komen tot een klimaatrobuust landschap en het herstellen van de grondwatertafel, dient ingezet te worden op onthardingsprojecten in bebouwde zones. Ook de sponswerking van de bodem in het buitengebied moet hersteld worden (actie [5B C 0026](#)). Water vasthouden en infiltratie bevorderen in natuur- en landbouwgebied is cruciaal.

Wat staat er te gebeuren

Begin 2024 is door ANB het **venherstel aan de Achelse Kluis gestart**. Hier kwam historisch een groot vennencomplex voor dat momenteel zwaar verdroogd is. Dit komt door een grachtenstelsel i.f.v. vroegere productiedoelen. Er zal ongeveer 7 km aan drainagegrachten gedempt worden in functie van 80 ha grondwaterafhankelijke natuur. Zo kan het water langer worden vastgehouden waardoor er ook meer water kan infiltreren.

Het BLUE DEAL project bestaat er in om de bestaande afwatering weg te werken en het voedselrijke slib van de vennen te verwijderen. In de omliggende zone van de vennen, wordt de voedselrijke (land)bouwvoor (waar nodig) mee afgegraven aangezien anders het ven opnieuw eutrofeert. Na het broedseizoen (2025) gaat fase 2 in uitvoer (grondverzet en grachten dempen). Het is de bedoeling om de werken af te ronden eind 2025, maar waarschijnlijk wordt dit begin 2026 omwille van de afgelopen natte weersomstandigheden

Overzicht van de ingrepen binnen het BLUE DEAL project van ANB aan de Achelse Kluis (boven) en foto van de werken (onder) (bron: ANB)

Bosbeek en Witbeek

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Bosbeek en de Witbeek zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. Zowel op de Witbeek als op de Bosbeek speelt het probleem van eutrofiëring. Dit zal worden aangepakt door verdere optimalisaties en uitbouw van het rioleringsstelsel de komende jaren. Voor de Witbeek zullen ook maatregelen binnen de landbouwsector belangrijk zijn.

Voor een verder ecologisch herstel wordt de Witbeek de belangrijkste verbinding tussen de Maas en de natuurlijke bovenloop van de Bosbeek. Met deze keuze dienen slechts een beperkt aantal vismigratieknelpunten op de Bosbeek weggewerkt te worden tegen 2027. Voor de Witbeek zijn er nog 2 vismigratieknelpunten aan de orde, en verdere structuurverbeteringen in de bedding.

wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) is hoog. Het grootste risico doet zich voor in Neeroeteren centrum. Er worden tegen 2027 verschillende maatregelen genomen om het overstromingsrisico te reduceren.

watertekort

Verdroging is een algemeen probleem. Er wordt ingezet op verschillende (bron)maatregelen. Het project '[stroomdal Bosbeek](#)' werd goedgekeurd voor subsidies vanuit de Lokale Gebiedsdeal Droogte (onderdeel van programma Blue Deal). Tegen 2026 zal worden ingezet op preventieve maatregelen in 4 projectzones om droogte-effecten te voorkomen. In 2023 worden de hemelwater- en droogteplannen voor Maaseik, Oudsbergen en As verder afgewerkt.

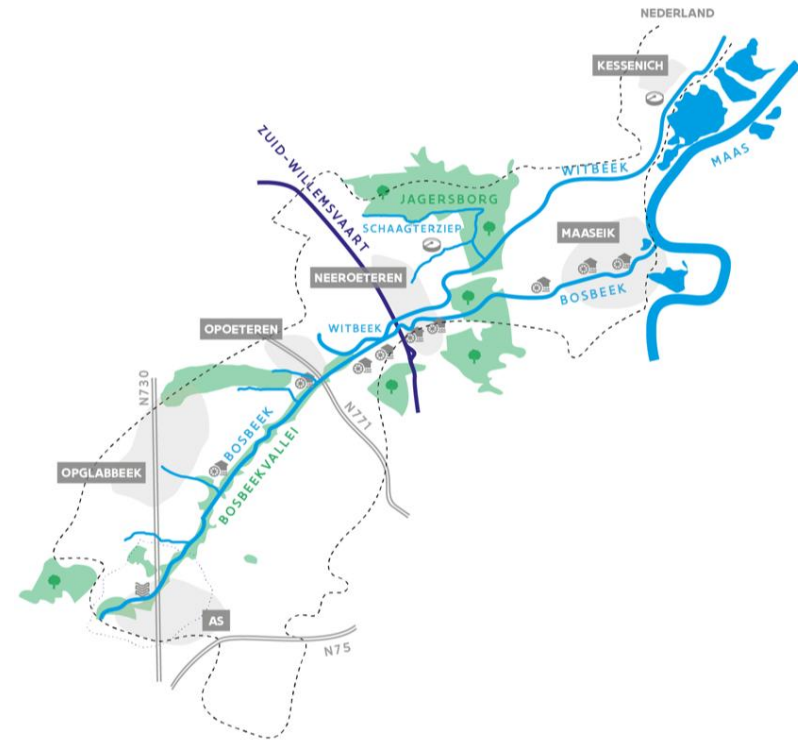

waterbeleving

Het project 'stroomdal Bosbeek' werd goedgekeurd voor subsidies vanuit de [Lokale Gebiedsdeal Droogte](#). Tegen 2026 zal de ruimtelijke samenhang tussen de dorpskern en de vallei worden vergroot. Dit gebeurt door het wegnemen van verharding en het vergroten van de zichtbaarheid van de waterloop. Zowel in het centrum van Opglabbeek als Opoeteren. Ook in Neeroeteren zal het waterelement een prominentere plaats krijgen in functie van beleving (o.a. uitbouw '[watertoeegangspoort](#)' Nationaal Park Hoge Kempen).

Meer info: bekkenspecifiek deel Maasbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Sinds eind 2016 organiseert het bekkensecretariaat Maasbekken het gebiedsgericht overleg over Bosbeek-Witbeek. Alle overheden en actoren die betrokken zijn bij het waterbeleid in de vallei van de Bosbeek en de Witbeek werden hiervoor uitgenodigd. O.a. gemeenten, waterbeheerders, rioolbeheerders, Vlaamse administraties, natuur- en landbouwverenigingen en het regionaal landschap zitten rond de tafel. Bij aanvang lag de focus op waterkwaliteit en wateroverlast. Sinds 2020 wordt het gebiedsproces uitgebreid met de thema's 'watertekort' en 'waterbeleving'

Ongeveer 1x per jaar leggen de partners hun projecten en initiatieven bij elkaar om de dynamische actielijst bij te werken en onderling af te stemmen.

Binnen het afstroomgebied lopen ondertussen ook 2 projecten in het kader van Lokale Gebiedsdeals Droogte (Blue Deal): Stroomdal Bosbeek (As, Opglabbeek en Opoeteren) en Verbindend Water (Neeroeteren). Beiden worden getrokken vanuit het Regionaal Landschap Kempen en Maasland, met o.a. participatie van de gemeenten.

🔗 **Meer info:** maasbekken.be/bosbeek-witbeek en [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➔ Optimalisatie van de riolering- en zuiveringsinfrastructuur.

Hoever staan we / wat staat er te gebeuren

De Bosbeek werd in 2024 opgedragen als 1 van de 3 pilootgebieden in Vlaanderen voor de uitwerking van een impactgebaseerde methodologie om overstortwerking (verder) te reduceren. Dit kader in het BVR over de gemeentelijke saneringsverplichting voor afvalwater. Meer info op: <https://vmm.vlaanderen.be/nieuws/aanduiding-eerste-prioritaire-gebieden-voor-overstortwerking>.

In deze prioritaire gebieden moeten de rioolbeheerders binnen de twee jaar de impact van overstorten op de waterlopen in kaart brengen en maatregelen nemen om deze te verkleinen. Dit proces wordt begeleid door een projectgroep, gecoördineerd door de VMM en INBO. Via een participatief proces worden rioolbeheerders, waterloopbeheerders en gemeenten daar actief bij betrokken. In het voorjaar van 2025 nam het bekkensecretariaat initiatief om het proces voor de Bosbeek met de relevante actoren op te starten.

Bovenstaand initiatief is complementair aan de bestaande projecten die binnen het IWP zijn opgestart om verdunning van afvalwater en bijgevolg overstortwerking te reduceren.

De huidige **oude collector in de vallei** zorgt voor een sterke verdunning van het afvalwater, grote overstortwerking en overstromingsrisico's. Daarom zal Aquafin een nieuwe collector aanleggen op de zuidflank van de Bosbeekvallei. Het is een zeer groot project dat opgedeeld wordt in 3 fasen. De eerste fase (Slagmolen tot Dorpermolen) werd goedgekeurd via het optimalisatieprogramma 2022. Rekening houdend met MER procedure zal uitvoering niet voor 2026 aanvangen. Stad Maaseik engageert zich om wegeniswerken simultaan uit te voeren. Eveneens in dit project is de aanleg van een ontbrekende RWA-leiding in het centrum van Opoeteren en optimalisatie van overstorten aan de Diestersteenweg voorzien. Deze kunnen waarschijnlijk wel vroeger aanvangen. Verwacht wordt dat de volgende fasen van de collector, aansluitend op het uitvoeringsprogramma van Aquafin komen (actie [7B J 0066](#)). Voor fase 2 wordt in 2025 het projectdoel gedefinieerd.

Verschillende **quick wins** werden al uitgevoerd in het stelsel. Een belangrijke quick win die uitgevoerd werd in 2025 is de aanpassing van de bypass aan het overstort in de Broekziepenstraat. Dit draagt aanzienlijk bij tot verminderde overstorten hier.

Overstort t.h.v. de Broekziepenstraat in Maaseik

Ondertussen lopen in het gemeentelijk stelsel enkele afkoppelingsprojecten in het gebied, met vernieuwing van de wegenis. In september 2024 is een afkoppelingsproject in het centrum van As gestart waarbij via een gescheiden rioleringsstelsel afvalwater en regenwater voortaan apart worden afgevoerd. De werken zijn gepland tot maart 2026.

In Oudsbergen werd een rioleringsproject met o.a. Weg naar Opoeteren en Vinkenkantstraat goedgekeurd in 2024. Dit sluit aan bij onthardingsinitiatief binnen project Stroomdal Bosbeek.

Een hydraulische en biologische uitbreiding op **RWZI Kessenich** werd opgedragen via het optimalisatieprogramma 2023 (4500IE naar 5000IE). Aquafin heeft dit opgenomen op het nieuwe uitvoeringsprogramma. Dit project zal leiden tot minder overstortwerking op de Witbeek aan de RWZI in Kessenich en een hoger rendement van de afvalwaterzuivering. In 2025 wordt de voorbereiding hiervoor verdergezet.

Op **RWZI Neeroeteren** plant Aquafin verdergaande fosforverwijdering op relatief korte termijn.

➔ Verdere uitbouw van de riolinfrastructuur van huishoudelijk afvalwater

De zuiveringsgraad in het gebied is hoog. Toch zijn er nog verschillende huishoudelijke afvalwaterlozingen in de waterloop. Momenteel zijn verschillende gemeentelijke rioleringsprojecten in uitvoering of concrete voorbereiding. Een samenwerking tussen

Fluvius en stad Maaseik, nl. in de Houwstraat, Kapelweg en Wurfdelderbroekweg. Aanleg van riolering in de Kapelweg is voor 2025-2026 voorzien. Een vertragende factor voor het rioleringsproject in de Houwstraat, was de locatiebepaling en bijhorende grondverwerving voor de aanleg van de RWA bufferbekken. Uitvoering waarschijnlijk pas vanaf 2026.

Samen met het project van Javanastraat verbetert provincie Limburg de bergingscapaciteit en inrichting van de Oude Beek in Maaseik ([8A E 0379](#)). De Oude Beek zal t.h.v. de Javanastraat in Aldeneik (Maaseik) verlegd worden naar het achterliggende landbouwgebied toe. Hierbij worden bepaalde delen van de Oude Beek die momenteel ingebuisd zijn, ook terug opengelegd waarbij ook een bufferbekken zal aangelegd worden. Ondanks alle voorbereidingen door Aquafin en partners (inclusief een participatietraject met omwonenden), zet Aquafin dit project on hold. Het bekkenbestuur vraagt met aandrang dat Aquafin haar engagement opnieuw opneemt en dit project verder uitwerkt.

➡ De Vlaamse Milieumaatschappij zet in op een verlaagd overstromingsrisico

Hoever staan we

In het SGBP 2022-2027 werd een overstromingsgebied aan de Broekziepenstraat afgebakend. De afbakening van dit GOG geeft uitvoering aan actie [6 F 0351](#). Dit gebied wordt alleen ingeschakeld als het centrum dreigt te overstromen. Er is echter nog verder onderzoek nodig naar de haalbaarheid, de terreinkenmerken en de manier waarop de berging wordt uitgebouwd. In 2023 werden bijkomend peilmeters geplaatst op Bosbeek en Witbeek om hydrologische modellen te verbeteren. Het eigenlijke studiewerk zal pas aanvangen vanaf 2026. Complementair hiermee zal ook de debietsverdeling tussen de Bosbeek en Witbeek verder worden geoptimaliseerd.

Wat staat er te gebeuren

De vernauwing aan de Neermolen in Neeroeteren centrum zorgt voor opstuwing. Door een bredere doorvoer voor hoogwater rond de Neermolen aan te leggen, vermindert het overstromingsrisico. Ook krijgen de vissen in de Bosbeek hier meer bewegingsvrijheid. Het voorontwerp is afgerond. Nu moet eerst een stabiliteitsstudie (2025) gebeuren vooraleer het definitief ontwerp kan opgemaakt worden.

De Slagmolen (Oudsbergen) is een kritiek locatie voor wateroverlast omwille van overtopping van de Bosbeek stroomopwaarts van de molen. Door een hoogwaterdoorvoer in het laagste punt van de vallei aan te leggen is een verhoogde doorvoer bij piekdebieten mogelijk rond de molen. Tegelijk zal deze omleiding in het laagste punt vismigratie mogelijk maken. Ook bij de Dorpermolen zal extra waterberging gecreëerd worden in combinatie met de oplossing van het vismigratieknelpunt. De werken aan beide molens zijn voorzien vanaf 2025.

➡ Zorgen voor vrije vismigratie vanaf de Maas tot in de bovenloop van de Bosbeek

Wat staat er te gebeuren

De Witbeek volgt grotendeels het oorspronkelijke tracé in het laagste punt van de vallei volgt. Op termijn zal ze door de VMM verbonden worden met de Bosbeek stroomopwaarts van de Volmolen ([4B E 0369](#)). Dat levert een betere ecologische verbinding op tussen de waardevolle bovenloop en de Maasvallei. Op die manier worden verschillende knelpunten voor vismigratie omzeild (Volmolen, Leverenmolen, Kleeskensmolen, Neermolen, Bosmolen en Wurfeldermolen) en worden de onnatuurlijke tracés van de Bosbeek (centrum Maaseik) vermeden.

Voor de resterende knelpunten in de bovenloop worden aparte oplossingen uitgewerkt door de VMM, nl. Dorpermolen (Opoeteren) en de Slagmolen (Oudsbergen). Vergunningsdossier werd eind 2024 ingediend. Werken zijn voorzien vanaf 2025.

Het verval door de molenstuw aan de Dorpermolen (links) wordt vanaf 2025 omzeild door de VMM. Het bodemverval aan de duiker onder de Zuid-Willemsvaart (rechts) werd in 2024 opgelost door de provincie Limburg.

De Provincie Limburg heeft in het najaar van 2024 een belangrijk vismigratieknelpunt aan de duiker onder de Zuid-Willemsvaart weggewerkt. Op de Witbeek blijven er nu nog 2 resterende vismigratieknelpunten over die de ecologische verbinding verhinderen tussen de Maasvallei in Nederland en de verbinding met de Bosbeek.

Eenzijds resteert het vismigratieknelpunt aan de duiker onder de Diestersteenweg in Maaseik, waar een drempel vismigratie belemmert. Deze dient te worden aangepakt door AWW met een vervanging van de koker onder de steenweg. Het blijft problematisch om project voor ontsnippering van de Witbeek op het investeringsprogramma van AWW te krijgen. Anderzijds is er nog een gelijkaardige situatie t.h.v. de Ketelstraat in Maaseik. Hier vormt de bodemplaat enkel bij lage waterpeilen een knelpunt. Er wordt onderzocht of dit knelpunt met een steenbestorting opgelost kan worden.

➡ **Verbeteren van de structuurkwaliteit van de Witbeek en verhogen van waterconservering in het afstroomgebied**

De oorspronkelijke bedding van de Witbeek werd in het verleden stevig rechtgetrokken en in bepaalde zones zelfs nieuw gegraven. Zo ligt binnen het natuurgebied Jagersborg een recht gegraven tracé. Ook de zijloop Schaagterziep werd er aangelegd in functie van ontwatering van deze oude moeraszone.

Beide waterlopen zijn zeer uniform en bieden weinig variatie. Daarnaast dragen ze via drainage bij tot verdroging van het gebied.

De Witbeek is een rechte en diepe waterloop in natuurgebied Jagersborg. In de toekomst wordt hier meer structuurvariatie in aangebracht.

Wat staat er te gebeuren

Er werd een actie gedefinieerd om de waterlopen en de grachten in het gebied herin te richten om het grondwaterpeil er lokaal te verhogen en meer beekstructuur te creëren. Zo wordt het zelfzuiverend vermogen van de waterlopen opgetrokken. Tegelijk wordt bekeken welke grachten kunnen gedempt of gecompartmenteerd worden binnen Jagersborg ([4B E 0370](#), [4B E 0371](#), [5B C 0033](#)).

De VMM, Provincie Limburg en Watering Het Grootbroek i.s.m. ANB finaliseerden in 2024 het voorontwerp voor aanpassing van de waterlopen. In 2025 worden uitvoeringsstappen verder voorbereid door provincie Limburg, de watering en ANB. Uitvoering ervan is voorzien binnen projectoproep Levend Water en dient t.l. in 2028 afgerond te zijn.

Daarnaast werden door de watering Het Grootbroek al enkele stuwen geplaatst in het afstroomgebied van de Witbeek (Schaagterziep) ([5B C 0033](#)). De watering zal bijkomend stuwtjes plaatsen op publieke grachten en bovenlopen van 2de cat. Deze locaties werden geselecteerd. In 2025 worden 4 bijkomende stuwen geplaatst op grondgebied van Maaseik, op de zijgrachten van de Witbeek en Schaagterziep. Verder wordt ook ingezet op het verder extensiveren van het maaibeheer van de Schaagterziep, Witbeek en Jettenbeek ter hoogte van natuurgebied Jagersborg.

➡ Project Stroomdal Bosbeek

Hoever staan we

Dit project behoort tot de oproep Lokale Gebiedsdeals Droogte (Blue Deal) en kadert binnen het Strategisch Project Het Nationaal Park Hoge Kempen. De vallei van de Bosbeek is een unieke insnijding die het Kempisch Plateau voorziet in watervoorziening en berging waardoor de beek en haar zijstromen ecologisch, recreatief en functioneel cruciaal zijn. De vallei kampt echter met structurele systeemverstoringen waardoor droogte zich manifesteert doorheen heel de vallei. Met Stroomdal Bosbeek worden acties en maatregelen genomen binnen 4 zones in de bovenloop. Doel is om het watersysteem er robuuster te maken, te herstellen en de sponswerking van de vallei te verhogen. Met deze Gebiedsdeal wordt tegelijk gewerkt aan het (her)connecteren van de dorpskernen van As, Opglabbeek en Opoeteren (Maaseik) met de vallei en de beek.

Het project loopt tem juni 2026 en wordt getrokken door het regionaal landschap Kempen en Maasland, i.s.m. Oudsbergen, As, Maaseik, Provincie Limburg en Natuurpunt Beheer vzw. Het project draagt bij tot volgende acties uit het SGBP: [4B B 0339](#), [5B C 0033](#).

Wat staat er te gebeuren

As heeft een unieke historische watersituatie die ontstaan is door de mijnverzakkingen. Niettemin wordt gezocht om lokaal te vernatten en water vast te houden in de bovenloop van de vallei en de flanken. In 2025 worden de pistes hiervoor verder verkend. De gemeente Oudsbergen wenst een aantal cruciale elementen te realiseren van een groter en complexer centrumproject. Dit is een hefboom voor de verdere transformatie van het centrum. Hierbij hoort ook strategische ontharding. In 2024 liep ook de verkenning voor het optimaliseren van een doorstroommoeras op de Klein beek (Vinkenkantenstraat). Dit wordt in 2025 verdergezet. In het centrum van Opoeteren t.h.v. de Dorpermolenstraat en Bosbessenplein wordt gestreefd naar ontharding en vergroening. Waterbeleving is hierbij een centraal element. In 2025 wordt het ontwerpproces verdergezet, voor de uitvoering wordt gemikt op 2026. Ook zal een zone voor de opvang van afstromend hemelwater langs de Kasteelstraat voorzien worden. Beiden worden in 2025 verder voorbereid in functie van uitvoering in 2026.

➡ Project Verbindend Water

Begin 2024 werd een tweede gebiedsdeal droogte goedgekeurd, nl. het project Verbindend Water in Neeroeteren en Munsterbilzen. Het project focust op het omvormen

van harde gebruiksfuncties (zoals bebouwing en verharding) naar zachte gebruiksfuncties (zoals groenblauwe ruimte). Dit in het gebied tussen het Nationaal Park en o.a. de dorpskern van Neeroeteren. Er wordt een geïntegreerde aanpak gehanteerd waarin, met diverse actoren, gestreefd wordt naar een ruimtelijke verwevenheid. Met aandacht voor de landschapsecologische functies (waterafvoer, natuurverbinding, ...) van de Witbeek in Neeroeteren en de ruimtelijke functies die eigen zijn aan deze dorpsomgeving (ontmoetingsplekken, recreatieve functies, bebouwing, handelsruimte, parkruimte, ...).

Binnen dit project zijn diverse acties opgenomen die inzetten op een transformatie van zones rond het Scholtisplein, De Borg en 't Eilandje naar groenblauwe ruimtes. Vanaf maart 2025 wordt het Scholtisplein aangepakt. Het plein - dat voorheen voornamelijk uit parking en asfalt bestond - wordt omgevormd en onthard tot een groen plein. Het doel is om rond juni 2025 klaar te zijn. Voor sportcomplex De Borg en 't Eilandje loopt het ontwerpproces in 2025 verder. 't Eilandje wordt de nieuwe watertoegangspoort tot het Nationaal Park Hoge Kempen. Hierbij wordt gewerkt aan de creatie van een waterbelevingslandschap op en rond de site.

Ontwerp van het nieuwe Scholtisplein (bron Maaseik).

Complex Abeek

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

Het Complex Abeek omvat Abeek, Lossing en Itterbeek, allen speerpuntgebieden klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. In de Abeek dient gericht de nutriëntenemissies

teruggedrongen te worden. In de bovenloop vooral bij landbouwsector. Daarnaast zal ook ingezet worden op de optimalisatie van de saneringsinfrastructuur, waaronder RWZI Bree. De waterkwaliteit van Itterbeek I zal op korte termijn vervolgens mee profiteren van de waterkwaliteit van de Abeek. In de bovenloop is er nog een focus op overstortwerking aan de orde. De Lossing heeft geen goede waterkwaliteit en er is actie nodig rond saneringsinfrastructuur, landbouw en industrie. Een belangrijke focus ligt op de Horstgaterbeek. Een herstel van de natuurlijke waterhuishouding, waarmee de Abeek wordt aangesloten op de Lossing, zal positief zijn voor de Lossing, zowel fysico-chemisch als naar rivierdynamiek.

wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) is laag. Het zijn voornamelijk landbouw- en natuurgebieden die in de vallei te kampen hebben met overstromingen. Pluviale overstromingen kunnen zich in bebouwd gebied wel voordoen.

watertekort

Er wordt de komende jaren ingezet op waterconservering en het bevorderen van infiltratie door o.a. het plaatsen van stuwtejes, dempen van grachten en omvormen van klassieke drainage naar peilgestuurde drainage. Deze acties worden uitgevoerd in verschillende projecten waaronder het lopende waterlandschapsproject en ruilverkaveling Molenbeersel.

waterbeleving

Er zijn geen specifieke doelen geformuleerd voor Complex Abeek op het vlak van waterbeleving.

Meer info: bekkenspecifiek deel Maasbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Er werd door het bekkensecretariaat nog geen integrale projectwerking opgestart voor Complex Abeek. Personeelscapaciteit is de oorzaak waarom dit nog niet gebeurd is.

Meer info: [bekkenwebsite](#) [Maasbekken](#) en bekkenspecifiek deel [Maasbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Optimaliseren en uitbouw saneringsinfrastructuur in zuiveringsgebied Bree

Hoever staan we

RZWI Bree werd afgelopen jaren uitgebreid en gerenoveerd. Aanvullend werd verdergaande fosforverwijdering toegepast vanaf 2022. Ondertussen werd in 2022 ook een studie afgerond die het zuiveringsgebied heeft doorgelicht. Hiermee wordt voor dit gebied meer invulling gegeven aan de generieke acties die inzetten op optimalisatie en verdere uitbouw van de saneringsinfrastructuur ([7B J 0056](#), [7B I 0119](#)).

Wat staat er te gebeuren

De studie van het zuiveringsgebied bracht een aantal quick wins voor optimalisaties aan het licht, waardoor overstortwerking aanzienlijk vermindert, naar onder meer de Horstgaterbeek en de Itterbeek. Met de partners bekijkt Aquafin in 2024 welke concrete oplossingen kunnen uitgewerkt worden. Grotere aanpassingen zullen worden ingediend als projectdoel. Daarnaast worden enkele kleinere aanpassingen opgenomen via asset manager: overstort Rode Kruislaan is uitgevoerd; knijp + overstort Veeweide is in ontwerp en voor overstort Kasteelstraat is de aanvraag lopende.

Daarnaast heeft Aquafin nog de aanleg van riolering in de Kuilenstraat in Bree op het uitvoeringsprogramma staan. Uitvoering is voorzien in 2025-2026. Het gemeentelijk aandeel van dit project volgt gelijktijdig. Het Aquafinproject dat inzet op het afkoppelen van de Hongerbeek (22970), met optimalisatie van overstort Veewijde staat on hold. Dit in afwachting van de visie van stad Bree over de sportzone en sporthal. Via assetmanager wordt overstort Veewijde wel verbeterd.

In 2024 werden verschillende projecten voor Fluvius goedgekeurd op het GIP voor dit gebied. Drie projecten in Bree zorgen voor sanering en minder overstortwerking naar Soerbeek en Horstgaterbeek. Twee projecten in Kinrooi dragen bij tot sanering van huishoudelijk afvalwater in het gebied van de Lossing (binnen RVK Molenbeersel) en Horstgaterbeek.

➡ Herstel beekstructuur en natuurlijke waterhuishouding Abeek en Lossing

Hoever staan we

VMM bereidt een project voor om de **Abeek terug in haar historische bedding** te laten stromen (huidige Lossing) (acties [4B E 0377](#), [4B E 0378](#)). Hiermee samenhangend wordt het vismigratieknelpunt t.h.v. Broekmolen opgelost. De maatregelen gebeuren binnen de speciale beschermingszone SBZ 2200033: Abeekvallei en aangrenzende moerassen. Door aanpassing aan deze waterlopen is het mogelijk om het natuurlijke overstromingsgebied van deze waterlopen beter te benutten zodat wateroverlast in de ruimere omgeving voorkomen kan worden. Ecologisch herstel gaat hier samen met een betere en natuurlijkere waterhuishouding in het gebied. Een volledig herstel vraagt naast ingrepen aan de waterlopen, ook ingrepen in de ruimere vallei. Dit vraagt uitvoering over vele jaren in verschillende fases. De grondverwerving steunt deels op de grondenbank Blue Deal.

Wat staat er te gebeuren

In 2022 en 2023 werden de basisscenario's opgesteld voor ingrepen aan de waterlopen en doorgerekend. Het betreft o.a. de aansluiting van de Abeek op de Lossing t.h.v. de Broekduiker en verder structuurherstel van de Lossing vanaf de broekduiker. Deze ingrepen worden afgestemd met ruilverkaveling Molenbeersel. Momenteel wordt nog steeds gewacht op een evaluatie van de effecten op de natuurwaarden door het INBO. In afwachting hiervan staat het project on hold. Het project wordt daarna verder voorbereid om met de stuurgroep te komen tot ontwerpen voor ingrepen aan de waterlopen.

VMM, provincie Limburg en Watering het Grootbroek lieten in 2021-2022 een voorstudie uitvoeren die resulteerde in een voorontwerp voor het oplossen van **5 vismigratieknelpunten op de Abeek** (Genamolen, Kluismolen, Binkermolen, Repelermolen en Neermolen) en **een hydrologisch herstel van de Soerbeek** (acties [4B E 0379](#), [4B E 0365](#)).

Omwille van de te beperkte personeelscapaciteit bij de afdeling waterbeheer van de provincie Limburg, kan er nog niet meteen uitvoering gegeven worden aan de 5 dossiers van de vismigratieknelpunten. Uitvoering hiervan is voorzien voor 2027. In 2023 werd hiervoor alvast een subsidie via projectoproep Levend Water verkregen. Eerst wordt prioriteit gegeven aan projecten waar strikte(re) deadlines gelden vanwege Blue-deal-subsidies. Het herstel van de Soerbeek wordt op langere termijn voorzien van zodra de gronden beschikbaar zijn. Dan zou er een ontkoppeling gebeuren tussen Soerbeek en de Breeërstadsbeek. De Soerbeek zou dan opnieuw aansluiting vinden met de huidige Lossing via de Nieuwbeek.

➡ Structuurherstel Itterbeek

Hoever staan we / wat staat er te gebeuren

Verdere structuurverbetering langs het lokale waterlichaam van de Itterbeek is nodig (met focus op de habitatrictlijngebieden) (actie [4B E 0367](#)). In eerste instantie wordt ingezet op **hermeandering en ingrepen binnen de bedding** (zoals verondiepen bodem en accoladeprofiel) in natuurgebied Brand. Hierbij kan het contact tussen Itterbeek en vallei opnieuw verbeteren en kan het gebied beter als klimaatbuffer fungeren door water vast te houden. Dit project vloeit voort uit de gezamenlijke studieopdracht van VMM, Provincie Limburg en watering Het Grootbroek. Uitvoering is voorzien in 2026 binnen het Water-Land-Schap 1 project: Bruggen tussen water, land en schap: Maasvallei en Kempen. Het project verkreeg bijkomend subsidie via de oproep 'Levend Water'.

Op de Itterbeek vormt enkel het verval **aan de Slagmolen in Opitter** nog een knelpunt voor vissen om het hoger liggende natuurgebied van de Itterbeekvallei te bereiken. Hiervoor werd in 2022 een voorontwerp afgewerkt. Omwille van de beperkte personeelscapaciteit bij de afdeling waterbeheer van de provincie Limburg, kan er nog niet meteen uitvoering gegeven worden aan dit dossier en wordt de vooropgestelde timing hiervoor opgeschoven (wellicht na 2025). Er wordt prioriteit gegeven aan projecten waar strikte(re) deadlines vanwege Blue-deal-subsidies voor gelden.

➡ Ruilverkaveling Molenbeersel

Hoever staan we

De Vlaamse Landmaatschappij voert een ruilverkavelingsproject uit in Molenbeersel. Een belangrijk doel is om de landbouwgronden in Molenbeersel te herschikken. Zo kan de perceelstructuur verbeteren en kunnen de kavels vergroten. Daarnaast worden er ook verbeteringen getroffen op het gebied van landschap, water, natuur en recreatie. Dit draagt bij tot meer waterconservering (actie [5B C 0025](#)) en minder nutriëntenemissie naar de Lossing (actie [7B D 0086](#)). Voor zover het beschikbare ruimtebeslag dit mogelijk maakt zal ook ruimte worden voorzien voor o.m. structuurherstel aan de Lossing tussen Stramprooierbroek en N762 en de zone voor hermeandering afwaarts de N762 (omgeving Vlasbrei) ([4B E 0378](#)). Hiervoor wordt afgestemd met de resultaten van de modelleringstudie Abeek-Lossing van VMM.

Wat staat er te gebeuren

In 2021 is de uitvoering van het project gestart. Door overmacht werd de herverkaveling in 2023 gepauzeerd. De eerste officiële neerlegging zal verplaatst worden naar september 2025. Ondertussen zijn de werken gestart aan landbouwwegen, en werd een

voormalig landbouwbedrijf afgebroken om zo open ruimte te creëren en in te zetten op ontharding.

➡ Inzetten op waterconservering en vermindering watergebruik in het buitengebied

Hoever staan we / wat staat er te gebeuren

Boerennatuur Vlaanderen heeft i.s.m. gemeenten, PVL Bocholt, de watering Het Grootbroek en RLKM verschillende initiatieven lopen in functie van waterconservering (acties [5B C 0025](#), [5B C 0027](#)). Zo werden afgelopen jaren in deze gemeenten landbouwstuwtjes geplaatst en klassieke drainage omgevormd naar peilgestuurde drainage. De komende jaren wordt deze maatregelen ook verder uitgerold via het **lopende Water-Land-Schap 1 project** voor Noordoost Limburg en onderstaande projecten.

Watering Het Grootbroek zal de eigen geproduceerde stuwen verder uitrollen in de publieke grachten i.k.v. het PDPO-project 'Waterrobuuste landbouwgebieden', getrokken door Provincie Limburg. Het project loopt tot juni 2024.

Limburgse Landbouw, Vlaamse Waterbouw haakt in op de potenties tot waterberging die werden geïnventariseerd binnen de gemeenten Bocholt, Peer en zal verschillende klassiek gedraineerde percelen omvormen tot peilgestuurd gedraineerd terrein. Aansluitend wordt op strategische locaties het (ver)plaatsen of herstellen van stuwtjes doorgevoerd. Dit project binnen Proeftuin Droogte loopt tot begin 2025.

Project DigiStuw helpt het doordacht regelen van het peil van de landbouwstuwtjes: drainage beperken en water vasthouden wanneer mogelijk, en afvoeren wanneer te natte condities dreigen. Binnen dit project worden stuwen en het beheer ervan gedigitaliseerd door het combineren van sensoren, remote sensing data, modellen en slimme algoritmes, gevisualiseerd via een dashboard. Dit digitaal platform laat een volledig automatische en real-time sturing toe van stuwtjes, maar geeft eveneens instructies aan lokale actoren voor een optimaal manueel beheer waarbij stuwtjes in een groter gebied op elkaar afgestemd zijn. Deze duale inzetbaarheid vergroot het toepassings- en opschalingsvermogen van DigiStuw, en laat toe om ook bestaande (en goedkopere) handmatige stuwtjes te integreren.

Dit project loopt t.e.m. april 2025 en wordt uitgevoerd door PVL, Boerennatuur Vlaanderen, SumAqua en de watering De Vreenebeek en Het Grootbroek i.s.m. lokale landbouwers door het installeren van minimaal 10 sensoren en 40 bijkomende stuwtjes. Het wordt o.a. uitgerold in het gebied de Abeek.

Voer en Berwijn

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Voer is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).

De waterkwaliteit van de Voer is matig tot ontoereikend. Saneren van huishoudelijk afvalwater en het voorkomen van emissies vanuit landbouw (o.a. erosie maatregelen) zijn prioritair.

De Berwijn (=speerpuntgebied type 2) scoort ontoereikend op vlak van de waterkwaliteit, voornamelijk ten gevolge van nutriënten. Door het kleine afstroomgebied van de Berwijn in Vlaanderen is de waterkwaliteit ervan sterk afhankelijk van het inkomende water uit Wallonië.

De waterlopen hebben een rijke structuur. Enkel de vis migratie knelpunten dienen opgelost te worden (Berwijn, Voer, Veurs, Noorbeek) om de unieke visfauna in de Voerstreek te versterken.

wateroverlast

De gemeenten Voeren heeft regelmatig te kampen met wateroverlast, zowel vanuit de waterloop als door afstromend water en modder. Daarom zal deze planperiode, vanuit het concept van meerlaagse veiligheid, een geschikte combinatie van maatregelen verder uitgewerkt worden.

Specifiek voor 's-Gravenvoeren is de vorige planperiode al een hoogwaterbypass gerealiseerd. Deze is echter nog onvoldoende en het overstromingsrisico moet nu verder gereduceerd worden door bufferende en vertragende maatregelen stroomopwaarts de dorpskern. In Moelingen is het in 2022 ingerichte winterbed van de Berwijn onvoldoende bij grotere neerslagvolumes. Bijkomende maatregelen worden gezocht. Hierbij is het grensoverschrijdende karakter van het stroomgebied belangrijk.

individuele beschermingsmaatregelen en zelfredzaamheid zijn in 's-Gravenvoeren en Moelingen eveneens relevant om de waterveiligheid te verhogen.

watertekort

Toenemende droogteperiodes leiden ook in de Voerstreek tot verlaagde waterstanden en waterschaarste. Het reliëf en de bodemkenmerken leiden tot snelle afspoeling. Niet aangepast landgebruik werkt dit in de hand.

waterbeleving

De Voerstreek is een erg recreatieve streek. Er wordt verder ingezet om waterbeleving te versterken.

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Eind 2017 ondertekenden talloze partners, waaronder het bekkenbestuur Maasbekken, het charter '[Samen sterk in de Voerstreek](#)'. Daarmee engageren ze zich om samen, via een grens- en sectoroverstijgende aanpak, de landschaps-, natuur- en erfgoedwaarden van de Voerstreek te versterken en de grondgebonden landbouw te ondersteunen. Het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren nam de rol van neutrale coördinator van het project op zich.

In 2022 resulteerde de samenwerking in een project 'Naar een klimaatrobuust landschap Voerstreek' binnen Water-Land-Schap 2.0. De gebiedscoalitie werkt er samen aan een landschap dat beter opgewassen is tegen de gevolgen van klimaatverandering met een valleibrede en multifunctionele aanpak, via een participatief/bottom-up model.

In 2023 werd de lokale samenwerking verder uitgebreid en gehonoreerd met de goedkeuring van een Vlaams Landschapspark. Het 'Grenzeloos Bocagelandschap' strekt zich uit over de Vlaamse Voerstreek en delen van het Waalse Land van Herve en het Nederlandse Heuvelland. De structurele samenwerking en de landschapsambities voor het watersysteem en andere domeinen (landbouw, recreatie, mobiliteit,...) zullen de regio verder ontwikkelen en de grensoverschrijdende samenwerking dieper verankeren.

👉 **Meer info:** [bekkenwebsite Maasbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➤ Uitbouw van het rioleringsstelsel in Voeren

De zuiveringsgraad in Voeren behoort tot de laagste in Vlaanderen en zeker in het Maasbekken. Sinds enkele jaren is een inhaalbeweging ingezet met de bouw van RWZI Voeren en de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel. Hiermee wordt invulling gegeven aan de generieke acties [7B I 0120](#) en [7B J 0057](#).

Hoever staan we / Wat staat er te gebeuren

Vanaf 2023 tot 2026 loopt de verdere uitbouw van riolering van s' Gravenvoeren tot Sint-Pieters-Voeren (20.725: Collector Voer fase2). Hierbij zijn nog lokale gemeentelijke aansluitingsprojecten nodig om al het huishoudelijk afvalwater op te vangen. De zuiveringsgraad in Voeren is het afgelopen jaar uitgebreid van 30 naar 36%.

De verbindingsriolering Veurs die de vuilvracht van KWZI Veurs nu aansluit op RWZI Voeren is in fase van voorontwerp. Timing voor uitvoering is 2027-2028.

Het project dat het gehucht Remersdaal aansluit op de KWZI van Teuven is opgenomen op het uitvoeringsplan van Aquafin. Het project hangt af van de 2 gemeentelijke dossiers (GIP-dossiers L216013A en L216013B) en de andere bovengemeentelijke projecten in Voeren. Zolang het GIP-dossier niet uitgevoerd is, zal er geen verzamelde vuilvracht zijn om door te voeren naar Teuven. Vermoedelijke uitvoering vanaf eind 2027.

➤ Uitvoeren van maatregelen voor het terugdringen van het overstromingsrisico in Moelingen door de VMM

Moelingen blijft een knelpunt voor wateroverlast. In 2022 werd in de dorpskern al een winterbed voorzien dat de Berwijn meer ruimte geeft. Het hoogwaterpeil van de rivier werd toen verlaagd met 15 tot 20 cm. Desondanks was er in mei 2024 opnieuw wateroverlast. Nu de locatie beschikbaar is waar tot begin 2024 nog frituur 't Brökske stond, kan het winterbed nog verder verbreed worden. De werken zijn in maart-april 2025 uitgevoerd. Deze werken zullen het overstromingsrisico verder verlagen maar niet wegnemen. Als waterloopbeheerder blijft de VMM verder werken aan een lager overstromingsrisico in Voeren. Zo wordt een bijkomend winterbed stroomop- en afwaarts van het huidige winterbed verder onderzocht. Bijkomende maatregelen worden dus verder gezocht en voorbereid. Hierbij is het grensoverschrijdende karakter van het stroomgebied belangrijk. Samen met de Waalse waterbeheerder wordt bv. ook gekeken naar een grondige update van het grensoverschrijdend overstromingsmodel.

Winterbed ter hoogte van de voormalige frituur (bron: VMM)

Daarnaast startte de VMM begin april 2025 met extra individuele beschermingsmaatregelen voor een 45-tal privéwoningen in de regio van Moelingen.

Het gaat om ingrepen zoals het plaatsen van waterkerende schotten, het verhogen van bestaande structuren (bijvoorbeeld gemetste muren) om geleiders voor schotten te kunnen plaatsen, het plaatsen van betonnen elementen om een waterdichte kering voor de schotten te verkrijgen en het afdichten van keldergaten.

De eigenaars van deze woningen schreven zich in voor een overstromingsaudit. De VMM draagt tot maximaal 5.000 euro mee in de kosten voor deze ingrepen. Aannemers voeren dit uit in opdracht van de VMM.

Plaatsen van geleiders voor schotten (bron: VMM)

➡ Uitvoeren van maatregelen voor het terugdringen van het overstromingsrisico in het stroomgebied van de Voer door de VMM en provincie Limburg

Hoever staan we

De bypass voor hoogwater in het centrum van 's-Gravenvoeren levert een significante bijdrage aan het verminderen van het overstromingsrisico. Tot nu toe gebeurde de bediening manueel. Met de plaatsing van de elektromechanische sturing in 2025 wordt optimaal rendement verkregen voor dit verdeelwerk ([8A E 0393](#)). Tegelijk werd op deze locatie het verval weggewerkt voor de bypass rond de molen 't Moleke zodat vissen hier nu vrij kunnen bewegen.

Ter bescherming van 's-Gravenvoeren tegen wateroverlast zullen bijkomende maatregelen moeten uitgerold worden. Het doorstroomdebiet van de Voer door 's-Gravenvoeren blijft immers beperkt en piekdebieten lijken toe te nemen. Verdere maatregelen zijn nodig ([6 F 0366](#)).

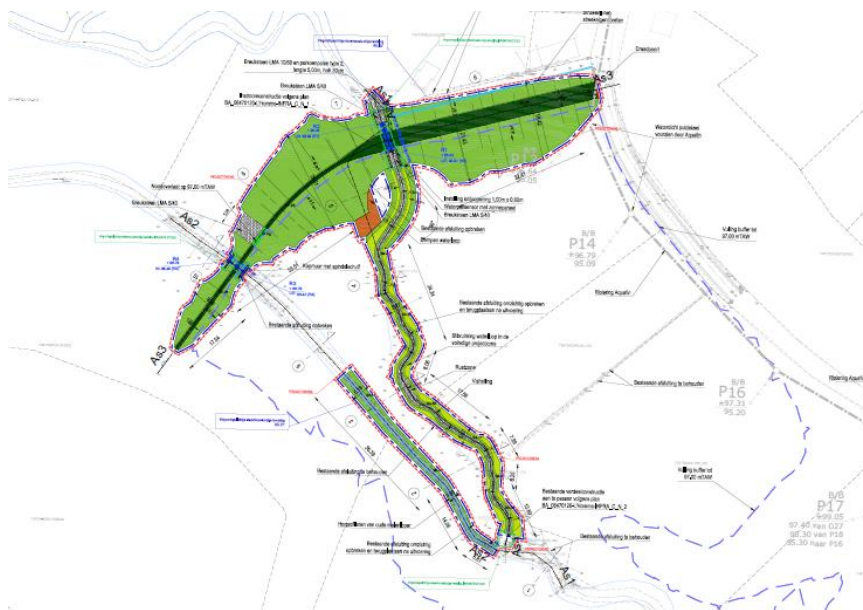
In het midden de molenarm naar 't Moleke op de Voer, links de afsluitbare schuif voor de hoogwaterbypass en rechts het begin van de bypass rond de molen met een passeerbare helling voor vissen.

Wat staat er te gebeuren

Opwaarts het dorp zal water moeten geborgen worden om het centrum beter te beschermen tegen wateroverlast.

Volgens berekeningen van de VMM is er een bijkomende waterbuffercapaciteit noodzakelijk met een totaal effectief volume van 60.000 m³ om een veiligheidsniveau van T=100 te bereiken. Aanvullend dient zoveel mogelijk water buiten de vallei of op flanken vastgehouden en geborgen te worden. Samen met dit project zal ook de longitudinale connectiviteit verbeteren door het oplossen van een aantal vismigratieknelpunten, alsook de laterale connectiviteit met de vallei.

De VMM en provincie Limburg onderzochten verschillende mogelijkheden en locaties. Via participatie binnen het waterlandschapsproject werd voor een selectie van 6 gebieden in 2023 en 2024 een voorontwerp bekomen. De zones werden hierbij afgestemd met de aanwezige natuurwaarden, landbouwfunctie en geïntegreerd in het landschap. De VMM en Limburg engageerden zich om binnen de krappe timing van het WLS-programma (eind februari in 2026) reeds een drietal van deze landschappelijk geïntegreerde waterbuffers effectief te realiseren (L' Homme, Veld en Schophem). De MER procedure loopt en de omgevingsvergunning is aangevraagd voor deze 3 locaties. De start van de werken is voorzien voor oktober 2025. Voor de overige 3 locaties (Noorbeek, Ottegraeven en Veurs) is uitvoering voor later voorzien.

Een voorbeeld van ontwerp van een retentiezone, meer bepaald ter hoogte van de molen van L'Homme.

➡ Uitvoeren van bronmaatregelen in Voeren

Door het uitgesproken reliëf is de impact van hemelwaterafstroom groot. Bodemerosie zorgt jaarlijks lokaal voor heel wat water- en modderoverlast en de waterkwaliteit wordt voor een belangrijk deel hierdoor beïnvloed. De opgave binnen WLS is om de voorgestelde erosiebestrijdingsmaatregelen een extra impuls te geven. De maatregelen worden gekaderd in een breder klimaatverhaal. Deze maatregelen kunnen zowel ingrepen zijn die bodemerosie aan de bron aanpakken, als ingrepen die de sedimetaanvoer naar afwaartse gebieden (straten, rioleringen, woningen, beken,...) beperken of vermijden ([B D 0096](#), [8B A 0158](#), [8B A 0159](#), [8B A 0157](#)).

Hoever staan we

Het regionaal Landschap Haspengouw en Voeren en het landschapspark 'Grenzeloos Bocagelandschap' ontwikkelen een gecoördineerde aanpak om de knelpunten aan te pakken, waarbij maatregelen in het kader van het Water-Land-Schap 2-project en het landschapspark worden afgestemd op de maatregelen die getroffen worden via het

erosiebesluit (bijv. het vergoedingensysteem, landschappelijke inpassing, stimuleren blijvend grasland...).

In december 2024 werden in Voeren 7 swales aangelegd, geulen die de contouren van het landschap volgen. Deze geulen hebben een totale lengte van 765m. Swales worden vaak op akkers aangelegd vanwege hun effect op erosiebestrijding maar ze hebben een meerwaarde voor het bufferen van afstromend water op graslanden. Om hun effect uit te testen werden zowel ondiepe, tijdelijke swales als diepere, permanente structuren gegraven. Hiermee wordt ervaring opgedaan over het juiste beheer zodat in de toekomst een beheerpakket op maat voor swales kan ontwikkeld worden. Deze actie kadert in het project Water-Land-Schap 2.0 "[Naar een klimaatrobuust landschap in de Voerstreek](#)".

Beplanting onder de swales. (Foto: Grenzeloos Bocageland)

➡ Beekstructuurherstel en/of vismigratiekelpunten oplossen op de Noorbeek, de bovenloop van de Voer en de Veurs

Op de Noorbeek bevinden zich naar schatting nog 17 vismigratiekelpunten, zoals stuwen, bodemplaten, ... De stuwen zijn in het verleden aangelegd om het insnijdende effect van de Noorbeek, dat ze te danken heeft aan haar sterk verval, weg te werken ([6 F 0364](#)). Hoewel het insnijdend effect daarmee opgelost is, belemmeren de stuwen de vismigratie. Het doel is om de belemmerende constructies waar mogelijk te verwijderen en het verhang van de Noorbeek op een vispasseerbare manier in te richten. Dit zal gebeuren door deze extra lengte te geven m.b.v. meanders en/of vishellingen of vistrappen te realiseren.

Het ontwerp werd eerder in 2025 afgerond en de omgevingsvergunningsaanvraag is ingediend. De werken zijn voorzien voor het einde van 2025. Eén van de vismigratiekelpunten, een stuw ter hoogte van het landgoed Altenbroek, zal Natuurpunt zelf oplossen. Wanneer alle vismigratiekelpunten op het Vlaams deel van de Noorbeek opgelost zullen zijn, zullen vissen vanuit de Voer terug kunnen migreren naar het Nederlandse, bovenstroomse deel van Noorbeek.

Naast de Noorbeek zijn er nog andere plekken in de Voervallei waar de beekstructuur verbeterd kan worden. Zo is er in de bronzone van de Veurs nog een locatie waar de waterloop d.m.v. kleine kokers bouwvallig ingebuisd is en die d.m.v. kleinschalige werken verbeterd kan worden. Daarnaast zijn er nog verschillende plekken in de bovenloop van de Voer, waar de Voer ingebuisd is en er mogelijkheden zijn om deze open te leggen en een goede beekstructuur mee te geven. De projectideeën voor de Voer en de Veurs dienen echter nog onderzocht te worden (technische haalbaarheid, draagvlak, exact wensbeeld, ...).

Wat staat er te gebeuren

De provincie Limburg heeft de projectideeën voor de Noorbeek, Voer en de Veurs aangemeld voor subsidie binnen het project 'Naar een klimaatrobuust landschap Voerstreek' binnen Water-Land-Schap 2.0. Het is de bedoeling om binnen dit project de voorgenoemde ideeën/maatregelen te realiseren tegen eind februari in 2026.

Kleine Aa

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Kleine Aa is een aandachtsgebied (klasse 4). Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).

De waterkwaliteit kan verbeteren door optimalisatie van de saneringsinfrastructuur: een verminderde overstortwerking (via afkoppelingen) en verdergaande zuiveringen op de RWZI's. Er dient ook nog verder ingezet te worden op aansluitingen van huishoudelijk afvalwater. De zuiveringsgraad bevindt zich onder het Vlaamse gemiddelde.

Daarnaast zal ook de structuurkwaliteit verder moet verbeteren om de ecologie verder te herstellen. Belangrijk hierin is de sanering van verschillende vismigratieknelpunten op de Kleine Aa. Door het volledig optrekbaar maken van de Kleine Aa/Molenbeek vanaf de Vliet kunnen vissen de beek opnieuw koloniseren indien er ook voldoende en geschikte habitats aanwezig zijn.

De verbetering van de waterkwaliteit in het Grenspark kan een rechtstreekse invloed hebben op de grondwaterkwaliteit en omliggende waterwingebied. Zo zorgt de waterkwaliteit mee voor een verbetering van de drinkwaterkwaliteit in de regio.

wateroverlast

Het overstromingsrisico is eerder laag in het stroomgebied van de Kleine Aa. Overstromingsgevoelige gebieden zijn voornamelijk landbouw- en natuurgebieden. De combinatie van pluviale en fluviale overstromingskaarten tonen lokaal wel uitdagingen m.b.t. wateroverlast, zeker als de klimaatverandering in rekening wordt gebracht.

watertekort

Verdroging is een algemeen probleem. Er wordt ingezet op verschillende (bron)maatregelen om droogteschade bij landbouw- en natuurgebieden te voorkomen.

Een aanzienlijk deel van het stroomgebied van de Kleine Aa wordt gevormd door het Natura 2000 gebied Kalmthoutse Heide. Ingrepen op het watersysteem in dit gebied kunnen dus een belangrijke impact hebben op het gehele stroomgebied. Daarnaast zijn in dit gebied bepaalde natuurwaarden mede afhankelijk van een natuurlijk grondwaterpeilregime. Maximaal herstel van de natuurlijke hydrologie in dit gebied wordt op lange termijn vooropgesteld met een goed evenwicht tussen de specifieke instandhoudingsdoelstellingen enerzijds en de doelstellingen van waterdrainage en grondwaterwinning anderzijds. Een aangepast regime van vertraagde afvoer zal bijdragen tot een reductie van de potentiële wateroverlast stroomafwaarts. De zandbodem maakt het gebied geschikt om maximaal in te zetten op infiltratie. Ook binnen de landbouwsector zullen (opgestarte) projecten om water in de bodem langer vast te houden deze planperiode verdergezet worden.

waterbeleving

Er zijn in het stroomgebiedbeheerplan geen specifieke doelen of visie geformuleerd voor waterbeleving langs de Kleine Aa en haar zijlopen. Er zijn een aantal wandelpaden langs de waterloop.

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Er is voorlopig nog geen overkoepelend gebiedsproces in deze regio; aangezien het geen speerpuntgebied is.

Voor het gebied afwaarts van de Vaart van Nol naar Roosendaal werd in 2011 o.l.v. provincie Antwerpen een gebiedsvisie en beheerplan opgesteld. Hierbij werden bijkomend aan de basisfuncties (zoals waterkwaliteit en basis aan- en afvoer) aan de waterlopen ecologische, recreatieve, landschappelijke en waterkwantiteit gerelateerde functies toegekend. Zo kregen het Roelands Venloopke, een gedeelte van de Moervaart en de vaart van de Nol naar Roosendaal de bijkomende functie 'waterconservering'. Deze gedragen visie bevestigt zowel bestaande als nog te realiseren functies. Het werd afgestemd met functietoekenningen aan Nederlandse zijde.

Daarnaast liep in het gebied liep een succesvol geïntegreerd project, het Interreg 2 Zeeën Triple C project (zie [Kleine Aa](#)); een samenwerkingsverband tussen meerdere partners. In het kader van dat project werd hermeandering gedaan, en er werd gewerkt aan waterconservering op landbouwpercelen.

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➔ Aanpak vismigratieknelpunten

In het verleden werden reeds verschillende vismigratieknelpunten gesaneerd op de Kleine Aa ([8A E 0391](#)). Momenteel is er nog 1 migratiebarrière voor vissen (databanknr 9514-070). Het knelpunt bevindt zich ten oosten van Wildert. Momenteel is dit project in studiefase bij Provincie Antwerpen - DIW. De gesprekken met omliggende eigenaars lopen i.s.m. het regionaal Landschap de Lage Kempen. De verkennende gesprekken zijn beëindigd, studie bureau maakt nu een aantal scenario's op.

➔ Aanleg helofytensloot.

Het RL De Voorkempen heeft op vraag van een landbouwer in Essen-Hoek een testproject met helofytensloot opgestart.

WatergeWAS is een bottom-up, experimenteel en laagdrempelig testproject waarbij de effectiviteit en haalbaarheid van een helofytensloot (in landbouwgebied) als end-of-pipe remedie tegen de waterkwaliteitsproblematiek wordt onderzocht. De analyse wordt wetenschappelijk onderbouwd met een literatuurstudie en een toetsing van de resultaten aan verwachtingen en nutriëntenormen. Naast waterkwaliteit wordt ook de verandering in waterkwantiteit en biodiversiteit en landschapsherstel opgevolgd. Het project loopt tot eind 2026, waarna de resultaten zowel professioneel als publieksgericht gedeeld worden. De gracht waarop de helofytensloot wordt voorzien is een haarvaat van de Molenbeek, die deel uitmaakt van de vallei van de Kleine Aa. Indien de test succesvol is wordt gestreefd om dit systeem verder uit te rollen.

WatergeWAS: eerste staalname en plaatsing peilput (foto: Regionaal Landschap De Voorkempen)

➔ Lokale aanpak van een overstromingsrisico's in Kalmthout

Hoever staan we

Er worden verschillende maatregelen inzake ruimte voor water langsheen de Dorpsbeek vanaf de bron (Kijkuitstraat) tot de monding in de Kleine Aa (Beverendonck/De Greef) voorzien. Hiermee wil men 1) wateroverlast vermijden bij hevige regenval 2) De nodige ruimte vrijmaken voor water (buffering/infiltratie) bij verdere realisatie van een gescheiden afvoer van regenwater. 3) Milderende en mitigerende maatregelen tegen verdroging nemen. Dit onder meer door ontharding conform het gemeentelijk hemelwater- en droogteplan.

Er werd ingezet op een klimaatrobuuste inrichting van een gecontroleerd buffer/infiltratiebekken Heuvel op de Dorpsbeek i.s.m. provincie Antwerpen en Waterlink ([6 F 0369](#)). Dit bufferbekken werd in het voorjaar van 2024 opgeleverd.

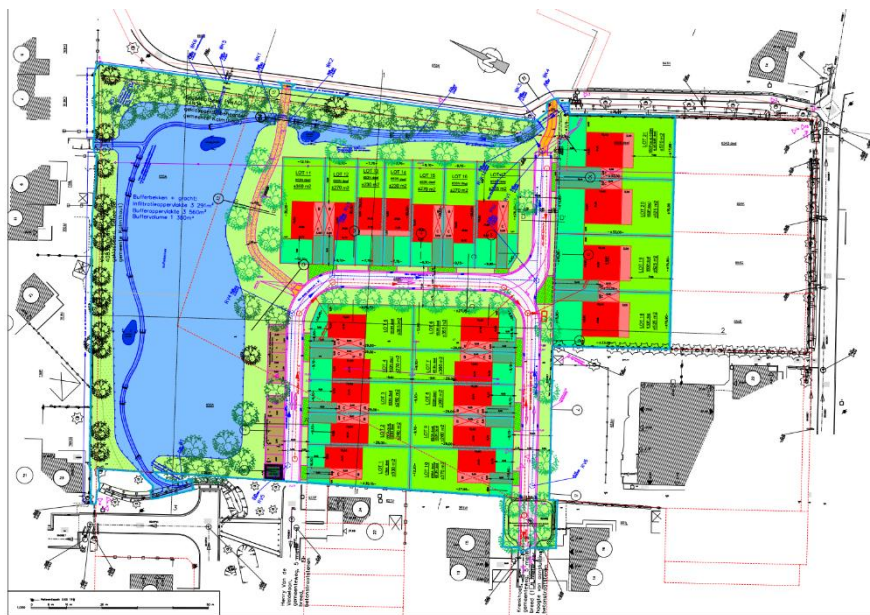
Wat staat er te gebeuren

Specifiek voorziet gemeente Kalmthout meer ruimte voor waterbuffering ter voorkoming van wateroverlast bij hevige regenval aan verkaveling in de Verbiststraat ([6 F 0370](#)).

Het masterplan voor site aan station van Kalmthout is in voorbereiding (= voormalige site van containerpark en sportvelden) – ruimte voor water is opgenomen als uitgangspunt. De Dorpsbeek is hier al deels terug opengelegd maar er moet nog meer ruimte voor water gecreëerd worden (groen-blauwe dooradering). Er dient langsheen de spoorweg een gracht gelegd worden tussen Vogelenzang (Groenhofbeek) en de site van stationsomgeving Kalmthout (Dorpsbeek) zodat de RWA niet meer door de woonwijk Verbiststraat dient te lopen.

De Verkavelingsvergunning Vogelenzang II (1,6 ha) is verleend met bijkomende ruimte voor water vanuit de Groenhofbeek en een deel voor buffering van regenwater vanuit het centrum van Kalmthout stroomopwaarts van de wijk Verbiststraat. Hier wordt een buffercapaciteit van ongeveer 1400m³ voorzien.

Daarnaast wordt bij verkaveling Drieslei en woonprojecten Clissen (Dorpsstraat) en Zwanenberg ruimte voor water voorzien. Deze projecten zijn in ontwerp of vergund.

Ruimte voor waterbuffering en infiltratie bij de Groenhofbeek (foto: Kalmthout)

➡ Inzetten op waterconservering in de Kalmthoutse Heide

In het stroomgebied van de kleine Aa, liggen waardevolle natuurgebieden die last hebben van verdroging. Om die reden werden verschillende acties ingepland in het gebied die inzetten op maatregelen om het water beter vast te houden, maar ook op verbetering van de waterkwaliteit in het grenspark De Kalmthoutse Heide.

Acties die inzetten op herstel van de hydrologie in de Kalmthoutse Heide [4B B 0348](#) en [4B B 0347](#) werden uitgevoerd door Natuurpunt.

Er wordt nog gewerkt aan het **hydrologische herstel in functie van natte graslanden in de Markgraaf** door ANB ([4B B 0342](#)). Dit project is momenteel in uitvoeringsfase. Er is een noordelijk en zuidelijk deel. De werken voor het noordelijke deel zijn ondertussen deels uitgevoerd en stilgelegd eind 2024 omwille van het natte weer, na broedseizoen 2025 worden de werken terug opgestart. De vergunning voor het zuidelijk deel is in mei 2025

vernietigd door de Raad voor Vergunningsbetwistingen, de vergunningverlener zal het dossier opnieuw behandelen binnen een termijn van drie maanden.

Een andere actie van ANB focust op in situ-zuivering van het water dat via de zuidelijke gracht wordt afgevoerd van de Steertse Heide naar de Groote Meer ([4B D 0258](#)). Het is de bedoeling een fosfaatfilter op deze zuidelijke gracht naar de Groote Meer te installeren. Er werd in het verleden al een zuivering gebouwd op de noordelijke gracht, door cofinanciering tussen provincie Noord-Brabant en ANB. Hier werd gemonitord hoe efficiënt fosfaat wordt verwijderd. Die inzichten werden meegenomen in het ontwerp van de 2de filter voor de zuidelijke gracht. Uitvoering hiervoor is voorzien in najaar 2025.

Weerijsebeek

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Weerijsebeek werd aangeduid als een speerpuntgebied omdat de doelstafstand tot de milieukwaliteitsnormen klein zijn. Voor de biologische parameters haalde in 2019 enkel het visbestand de kwaliteitsnorm niet. Een natuurlijk herstel is te verwachten aangezien de vismigratieknelpunten in de vorige planperiodes al werden weggewerkt. Anderzijds zijn er nog knelpunten die dit ecologisch herstel verhinderen met o.a. te weinig structuurkwaliteit (geschikte habitats) en jaarlijks te lage zuurstofgehalten in het hele afstroomgebied. De chemische zuurstofvraag in het water is te hoog. Daarnaast zijn o.a. fosforgehalten te hoog. Hier werd in 2023 op ingezet door verdergaande fosforverwijdering op de RWZI's Loenhout en Brecht. Naast brongerichte maatregelen dient complementair bekeken te worden hoe het zuurstofgehalte op de Weerij en bij uitbreiding de weerstand tegen klimaatverandering kan verbeterd worden door structuurverbetering en meer beschaduwing.

wateroverlast

Naar waterkwantiteit toe zijn er momenteel geen noemenswaardige overstromingsrisico's vanuit de waterlopen in het afstroomgebied. Stroomafwaarts, in het Nederlandse gedeelte van het stroomgebied wordt het probleem wel relevant. Doorgerekende hoogwater-bescherming via o.a. aanleggen van overstromingsgebieden is voor Vlaanderen niet aan de orde. Wel dient blijvend ingezet te worden op brongerichte maatregelen om water vast te houden in de bodem voor aanvulling van de grondwatertafel, tegengaan van waterschaarste en duurzaam watergebruik in de landbouwsector. Voor een natuurlijk functionerend watersysteem en ter ondersteuning van verscheidene tot doel gestelde habitatten en beschermde soorten (in o.a. Habitatrichtlijngebied Klein en Groot-Schietveld) is een maximaal herstel van de natuurlijke waterhuishouding belangrijk. De zandbodem is uitermate geschikt om sterk in te zetten op infiltratie.

watertekort

Zie wateroverlast.

waterbeleving

Er zijn in het stroomgebiedbeheerplan geen specifieke doelen of visie geformuleerd voor waterbeleving langs de Weerijsebeek en haar zijlopen.

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Er werd nog geen integrale projectwerking opgestart voor de vallei van de Weerijsebeek. Personeelscapaciteit is de oorzaak waarom dit nog niet gebeurd is. Het waterschap Brabantse Delta geeft aan om samen te verkennen hoe dit eventueel grensoverschrijdend kan opgepakt worden.

Meer info: [bekkenwebsite Maasbekken](#) en bekkenspecifiek deel [Maas](#)bekken

➡ Behouden van de waterconserveringsfunctie van de Brechtse Heide

Landbouwgronden hebben te kampen met wateroverlast ter hoogte van het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten. Elders verdrogen gronden door een versnelde afvoer van water. Het doel is om de waterhuishouding van de Brechtse Heide af te stemmen op het landgebruik en aanwezige natuurwaarden. Het herwaarderen van het grachtenstelsel en meer inzetten op waterconservering zijn instrumenten om hier een oplossing te bieden ([5B C 0034](#)). De actie wordt getrokken door het Regionaal Landschap De Voorkempen.

Er werd verder gewerkt op vraag en aanbod. Draagvlak en projecten werden uitgebouwd. Naast de lopende initiatieven is de nieuwe Blue Dealmedewerker aan de slag gegaan met de uitdagingen van de omgeving. Hieronder de gemaakte vorderingen in 2024:

- De Project Subsidie Natuur 'venherstel Brechtse Heide' (herstel van 2 vennen bij een particulier, aangevraagd door Regionaal Landschap de Voorkempen) die begin 2023 werd goedgekeurd is in 2024 uitgevoerd. O.a. slibruiming, dijkverwijdering en het afgraven van een oeverwal in een bepaalde zone, om historische grootte ven hier te herstellen door de natte zone in het bos terug te laten aansluiten met de rest van het ven. Afwerking (afvoer van slib, terreinbezoek...) gebeurt in 2025. Dit project is mogelijk gemaakt door financiering van Project Subsidie Natuur (Vlaams) en Functionele Ecologische Netwerk (Provincie Antwerpen).

PSN venherstel
Brechtse Heide (foto:
RL De Voorkempen)

- De Projectsubsidie Soorten die begin 2024 werd goedgekeurd (aangevraagd door Regionaal Landschap de Voorkempen) voor herstel van een ven/poel omgeving Caterskapel op grondgebied Schilde (Benedenschelde Bekken) heeft in 2024 een verkennend terreinbezoek met alle partners gekregen. De omgevingsvergunningsaanvraag en eerste uitvoeringsfase is gepland in 2025. Hier wordt o.a. ingezet op een beperkte zone van het ven te verdiepen om de hydroperiode te verlengen ivm amfibieën (probleem van vroegtijdig droogvallen) en oeverafschuining.

- Weidevogelbeer: RLDV draagt bij aan SBP weidevogels in de Noorderkempen, aan de hand van onder andere waterconservering en valleiwerving bij particulieren en landbouwers.

- Naar aanleiding van de verkennende gesprekken met Natuurpunt in 2023, is er in 2024 een LEADER dossier 'water als hefboom voor natuur- en landschapsherstel bij Kooldries-Hoofswear en omgeving' ingediend en goedgekeurd ter verbetering van het waterbeheer op de waterscheidingskam. In het LEADER-dossier staan verschillende acties gedefinieerd met focus op (1) Oplossing droogteprobleem Kooldries-Hoofswear en (2) hydrologisch en ecologische herstel omgeving Brechtse Heide adhv een participatief traject met landbouwers en particulieren. De projectperiode is 01/2025-06/2027. Het participatief traject zal opgestart worden in de zomer van 2025.

➡ Aanpakken van oppervlakkige drainage in het Marum ([4B B 0340](#))

Door het decennialange militaire gebruik is het historische beekdallandschap in het Marum grotendeels bewaard gebleven. Initieel had deze actie vooropgesteld om oppervlakkige drainage te dempen teneinde beter water vast te houden in het gebied en verdroging tegen te gaan. ANB stelt voor om de actie te hernoemen naar "optimalisatie waterhuishouding in het Marum".

ANB voert momenteel een ecohydrologische studie uit in het gebied die ruimer kijkt dan enkel oppervlakkige drainage, maar vertrekt vanuit de instandhoudingsdoelen. Deze studie is momenteel in afrondingsfase en er wordt bekeken hoe realisatie kan verwezenlijkt worden via de beheercommissie. Ook maatregelen voor PAS en de Pidpa-winning zouden hieraan kunnen gelinkt worden. In 2026 worden verschillende processen in het gebied (in beheercommissie) dan samengelegd in functie van realisatie.

Mark

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Mark is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. De hoge nutriëntenlast is afkomstig van een suboptimale rioleringsinfrastructuur en een belasting vanuit de landbouwsector. Naast verdere uitbouw van de riolering, dient overstortwerking te minderen en de RWZI's geoptimaliseerd te worden. Hier moet dus de komende jaren prioritaair op worden ingezet.

wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) is laag. Er zijn weinig kritieke overstromingen in de Vlaamse Markvallei, maar in Nederland kan het probleem groter worden door klimaatverandering met bedreiging voor o.a. de inwoners van Breda en omstreken. De komende jaren wordt actie ondernomen om piekafvoeren richting Nederland te reduceren.

Voor een klimaatrobuust systeem (ook thema watertekort) wordt idealiter ingezet op een analyse van het bodem-watersysteem van een heel afstroomgebied. Hoe reageert dat 'waterlandschap' op extreme weersomstandigheden? En welke maatregelen kun je dan treffen? Hoe kun je daarbij het waterlandschap weerbaarder maken? Bijvoorbeeld 'water en bodem meer leidend-sturend' te maken voor ruimtelijke planvorming? Als stresstest voor extreme weersomstandigheden wordt gestart met een pilootproject binnen [JCAR-ATRACE](#). Dit pilootproject voor de Vlaams-Nederlandse regio wordt getrokken door Deltares en de KULeuven. Voor meer info: zie <https://jcar-atrace.eu/nl>.

watertekort

De aanwezige kwel verdunt het vervuilde oppervlaktewater en verhoogt het zelfreinigend vermogen van de waterlopen. Alle factoren die dit kwelsysteem bedreigen zijn een knelpunt, zoals waterwinningen, afname infiltratie door drainage en verhardingen,... Er dient ingezet te worden op maatregelen die infiltratie bevorderen en leiden tot verhoogde kweldruk.

waterbeleving

De Mark is momenteel onderbenut als recreatieve verbinding en blauwgroen lint in Hoogstraten. De komende jaren zal ingezet worden op een verder uitwerking van de waterbeleving langs de rivier door o.a. aanleg van een fietspad langs de Mark. Aan de Laermolen werd extra ruimte voor beleving voorzien.

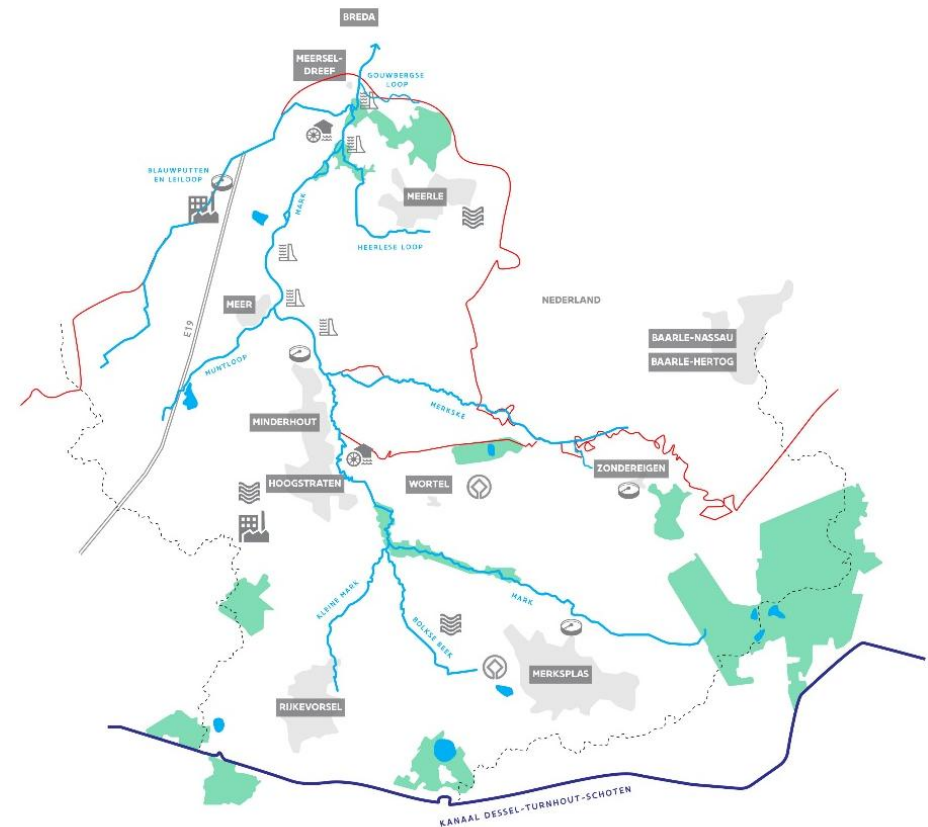

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Er werd nog geen integrale projectwerking opgestart voor de vallei van de Mark. Personeelscapaciteit is de oorzaak waarom dit nog niet gebeurd is. In 2025 lopen verkenningen, ook grensoverschrijdend met waterschap Brabantse Delta, voor de opstart van een gebiedsproces voor de Mark. Daarnaast is het afstroombied van de Mark wel aangeduid als pilootgebied binnen het [JCAR-ATRACE project](#).

Meer info: [bekkenwebsite Maasbekken](#) en bekkenspecifiek deel [Maas](#)bekken

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Oplossen vismigratieknelpunt Laermolen

Hoever staan we

De Vlaamse Milieumaatschappij voorzag in 2024 een vispassage aan de Laermolen. Daarmee wordt het laatste vismigratieknelpunt in Vlaanderen op de Mark weggewerkt. In dit project i.s.m. stad Hoogstraten werd de brug over de Mark vernieuwd, en werd de site ingericht in functie van beleving (actie [8A E 0377](#)).

De stuw aan de Laermolen zorgt voor een verschil in waterpeil op de Mark van ongeveer 1,70 meter. Hierdoor kunnen vissen niet stroomopwaarts zwemmen, wat nodig is voor hun voortplanting. Dit wordt opgelost door een alternatieve route aan te leggen, een nevengeul rondom de molen. Deze nevengeul krijgt een natuurlijk, kronkelend traject met 22 kleine vistrappen. Het verschil in waterpeil wordt zo verspreid over een reeks drempels in de plaats van één grote. Vissen kunnen nu eindelijk opnieuw de waardevolle kronkelende bovenloop van de Mark bereiken. Een belangrijke voorwaarde voor een geslaagd ecologisch herstel is dat het zuurstofgehalte hier nog verbeterd. Momenteel is het zuurstofgehalte in de Mark nog te laag voor veel soorten. Met het wegnemen van deze laatste barrière in op de Mark in Vlaanderen resten enkel nog 2 vismigratieknelpunten in Nederland. Waterschap Brabantse Delta zal deze op korte termijn aanpakken zodat de hele Mark vanaf de monding in Nederland tot het brongebied in Merksplas toegankelijk wordt voor vissen.

De omliggende percelen werden ingericht voor zachte recreatie. Er werden wandelpaden en een extra voetgangersbrug aangelegd om van de omgeving te genieten. Het terras, dat tot aan het water wordt gebouwd, zorgt voor nog meer waterbeleving.

Zicht op de nieuwe visbypass rond de stuw van de Laermolen (boven, foto VMM) en het aangelegde terras bij de Laermolen tijdens de opening van de site (onder) in maart 2025.

➡ Beekherstel op de Mark, inclusief doortrekken fietspad langs de Mark

Wat staat er te gebeuren

De Mark is stroomafwaarts van de monding van het Merkske sterk rechtgetrokken, zoals vele rivieren in Vlaanderen. Dit heeft geleid tot minder waterberging in de bedding en snellere waterafvoer naar Nederland. Daarnaast heeft dit geleid tot een lagere beekstructuur en ecologisch slechtere situatie. De VMM werkt al vele jaren aan een verbeterende situatie door een gedeeltelijk herstel door het inschakelen van bestaande meanders, het uitgraven van een aantal gedempte meanders en andere structuurmaatregelen in de bestaande bedding zoals het plaatsen van keerkribbes. (actie [8A E 0377](#)). Hierbij wordt ook ingezet op de aanleg van bufferstroken. Afhankelijk van de situatie hebben die verschillende breedtes en functies. Hierbij zal waar nodig de missing link in de fietsverbinding voor het fietspad langs de Mark gerealiseerd worden.

In totaal wordt gemikt op bijkomend buffervolume in de waterloop van 131.000m³ (bij T100). Er komt een striktere scheiding tussen waterloop en landbouw. Er is behoud en uitbreiding van de recreatie langs de Mark. Er zijn verschillende projectgebieden om het geheel te realiseren. Grondverwerving loopt al verschillende jaren en ondertussen is er 18ha verworven van de 27ha die voorzien werd.

Voor de aanleg van de meander t.h.v. Groot Eyssel is de grondverwerving rond. In 2024 liep het ontwerpproces en de uitvoering is voorzien in 2026. Voor de aanleg van bufferstroken langs de Mark dient nog aanzienlijk wat gronden verworven te worden. Een algemeen knelpunt is dat de grondverwerving moeizaam verloopt.

Ontwerpschets van de nieuwe meander thv Groot Eyssel (bron VMM).

Rond Looi is ondertussen ook voldoende grond voor het aanleggen van 500m plasbermen en een bijkomende meander. Dit project is opgenomen in het interregproject '[Otter over de grens](#)', met uitvoering in 2026.

De Vlaamse Milieumaatschappij werkt in dit interregproject samen met de stad Breda en Waterschap Brabantse Delta aan een migratiecorridor voor de otter langs de rivier de Mark. Deze ecologische verbinding over (lands)grenzen heen vraagt het ontsnipperen van migratieknelpunten, bijkomende natte natuur als extra leefgebied en micro-habitats in het (stedelijk) landschap als 'stapstenen'. Hierbij is het belangrijk dat er een gezonde visdensiteit (als voedsel) is en er dus ingezet wordt op betere waterkwaliteit en leefgebieden voor vis.

➡ Verwezenlijken ruilverkaveling (RVK) Rijkevorsel-Wortel

De Vlaamse Landmaatschappij beoogt met RVK Rijkevorsel-Wortel een integrale inrichting van de open ruimte met o.a. tot doel een versterking van de beekvalleien van de Mark en de Kleine Mark, de depressies van de Bolkse beek en de Hollandse loop, de weidevogelgebieden van Polderheide en Bolk, de noordzuid-boscorridor van Wortelkolonie, en dit alles met aandacht voor het landschap en het recreatief medegebruik in het gebied. Er wordt ingezet op een grotere scheiding tussen landbouwpercelen en het watersysteem en er wordt ruimte gecreëerd voor het water o.a. via het dempen en heraanleggen van waterlopen en sloten, het aanleggen van oeverstroken en het uitvoeren van natuurinrichtingswerken in de beekvalleien van de Mark en de Kleine Mark en in de depressies van de Bolkse beek (actie [4B E 0368](#)).

Hoe ver staan we / Wat staat er te gebeuren

Sinds de oprichting van het ruilverkavelingscomité en de -commissie van advies in 2022 is de uitvoering van de RVK Rijkevorsel-Wortel gestart. VLM engageert zich om dit proces met de betrokken partners verder te zetten. In de loop van 2025 stelt het ruilverkavelingscomité het landschapsplan op. VLM start, als secretariaat van het ruilverkavelingscomité, met de voorbereiding van de benodigde uitvoeringswerken. Ondertussen krijgt ook de nieuwe kavelindeling vorm. In de 2e helft van 2025 wordt dit met de belanghebbenden besproken.

De uitvoering van de RVK gaat niet zonder het uitvoeren van inrichtingswerken. Het betreft kavelaanvaardingswerken, natuurinrichtingswerken, werken aan wegen en waterlopen, werken voor landschapszorg en recreatie, enz. Het ruilverkavelingscomité zal eerst over de fasering van de uitvoering beslissen en overeenkomstig ontwerp opdrachten opstarten. Als uitvoeringsplannen klaar zijn, worden de nodige vergunningen voor de werken aangevraagd. Hiervoor zal dan ook een openbaar onderzoek worden georganiseerd. Momenteel wordt het terrein verkend om inzichten te verwerven met

betrekking tot mogelijke kavelaanvaardingswerken. De eerste uitvoering op terrein is voorzien vanaf 2026.

➡ **Waterconservering verbeteren binnen landbouwgebieden**

Naast verbeteren van het sponslandschap binnen de perimeter van de RVK Rijkervorsel-Wortel worden verspreid binnen het afstroomgebied van de Mark een aantal maatregelen genomen ter verbetering van water vasthouden ([5B C 0032](#)).

In 2023 werd via het Leader project Drempels tegen droogte een 10-tal demo-stuwen geplaatst (incl. afstroomzone Merkske). Daarnaast werden een aantal bestaande stuwen op geklasseerde waterlopen hersteld en operationeel gemaakt (Blauwputten-Leiloo, Raamloop, Minderhoutse Aardloop) door watering De Beneden Mark. Ook in 2024 en 2025 plant de watering het herstel van bestaande stuwen op Blauwputten en de Leiloo.

➡ **Aanleg riolering en optimalisatie zuiveringsinfrastructuur**

Wat staat er te gebeuren

Verschillende projecten lopen in het gebied van de Mark om de zuiveringsgraad op te krikken en om de saneringsinfrastructuur te optimaliseren ([7B J 0056](#), [7B I 0119](#)). Sinds begin 2023 wordt op RWZI Hoogstraten ingezet op verdergaande fosforverwijdering. Het dossier voor uitbreiding RWZI Merksplas is opgestart. De einde van deze werken worden momenteel voorzien in 2031. Voor het bekkenbestuur is het belangrijk dat ook RWZI Merksplas wordt uitgebreid en geoptimaliseerd voor het halen van de KRW doelen op de Mark. Te meer omdat hier in de toekomst meer vuilvracht (Zondereigen, strafinstelling Merksplas) zal toekomen.

De aanleg van de collector Steenweg op Weelde en bijkomende huisaansluitingen zijn voorzien vanaf medio 2026. Aansluitend zal het project om de vuilvracht van Zondereigen naar Merksplas door sturen worden opgestart (zie bij Merkske).

Om de huishoudelijk vuilvracht van de strafinrichting van Merksplas aan te sluiten op een rioolwaterzuivering zijn 2 rioleringsprojecten gedefinieerd, nl A221026 en 22474. Het gemeentelijk subsidieproject 'A221026 - Sanering omgeving gevangenis is opgedragen op het gemeentelijke investeringsprogramma 2021/1. Het bovengemeentelijk project '22474 - Verbindingsriolering Steenweg op Rijkervorsel (gevangenis Merksplas)' is opgedragen aan Aquafin via het optimalisatieprogramma 2022. Beide projecten, gepland door rioolbeheerder Pidpa en Aquafin, zijn qua uitvoering op elkaar afgestemd. De uitvoering van deze werken is voorzien vanaf eind 2026 tot eind 2028.

Cruciaal hierbij is dat binnen de strafinrichting Merksplas het bestaande gemengde rioleringsstelsel wordt ontdekt. Een studiebureau heeft, in opdracht van de Regie der gebouwen, een stappenplan opgemaakt om in verschillende fases de site te renoveren en het terrein van een gescheiden stelsel te voorzien. De 1ste fase van dit stappenplan zal half 2026 starten. Fase 1, die ook de renovatie van een aantal gebouwen omvat, zal uitgevoerd zijn in 2030. Het bekkenbestuur dringt erop aan om conform VLAREM het huishoudelijk afvalwater van de strafinrichting aan te sluiten na de uitvoering van de rioleringswerken en dat bijgevolg de renovatiewerken op de site Merksplas prioritair aangepakt wordt. De vuilvracht heeft immers invloed op de Bolkse Beek en is dus eveneens van belang voor het welslagen van de hertelmaatregelen binnen RVK Rijkervorsel-Wortel ([4B E 0368](#)).

Tot slot dient vermeld te worden dat het ontwerp van Aquafin project voor aansluiting van de Hinneboomstraat & Achteraard (Minderhout) in 2025 wordt opgestart. De uitvoering is voorlopig voorzien tegen eind 2027. Hiernaast zijn ook nog (ontwerpen van) projecten voor de aansluiting van Meerselse Bergen en Heerle in Hoogstraten en Helhoek in Rijkervorsel lopende, zowel bij Aquafin als Pidpa als gemeentelijke rioolbeheerder.

Merkske

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

Het Merkske is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. De goede fysisch-chemische kwaliteit kan in het Merkske bereikt worden door enerzijds het wegwerken van de laatste puntvervuilingen o.a. huishoudelijk afvalwater van Hal en effluent van KWZI Zondereigen. Daarnaast moet binnen de penitentiaire instelling van Wortel-kolonie een volledige afkoppeling van het regenwater gebeuren. De studieopdracht hiervoor is lopende. Ook de verspreide restlozingen voornamelijk afkomstig van de landbouwsector moeten worden weggewerkt.

wateroverlast

Het lokale overstromingsrisico (getroffen personen) is laag. Het zijn voornamelijk landbouw- en natuurgebieden die in de vallei te kampen hebben met overstromingen. Door de waterbufferwerking te herstellen in de zone langs het Merkske kan wel de impact verminderen van extreme en langdurige neerslag enerzijds en droogte anderzijds voor benedenstroomse gebieden.

watertekort

Streefdoel van de vallei van het Merkske is een natuurlijk beekdallandschap. Er wordt daarom gestreefd naar een natuurlijke dynamiek van het peilregime met o.a. verdere verruwing en verondieping van de beekbedding. Vooraleer hiervoor actie kan ondernomen worden, wordt er een grensoverschrijdend model opgemaakt om de effecten van te nemen acties te begroten.

waterbeleving

Er zijn geen specifieke doelen geformuleerd voor waterbeleving langs het Merkske. De vallei is al geruime tijd geliefd bij wandelaars door zijn groot aanbod aan wandelingen in de natuur.

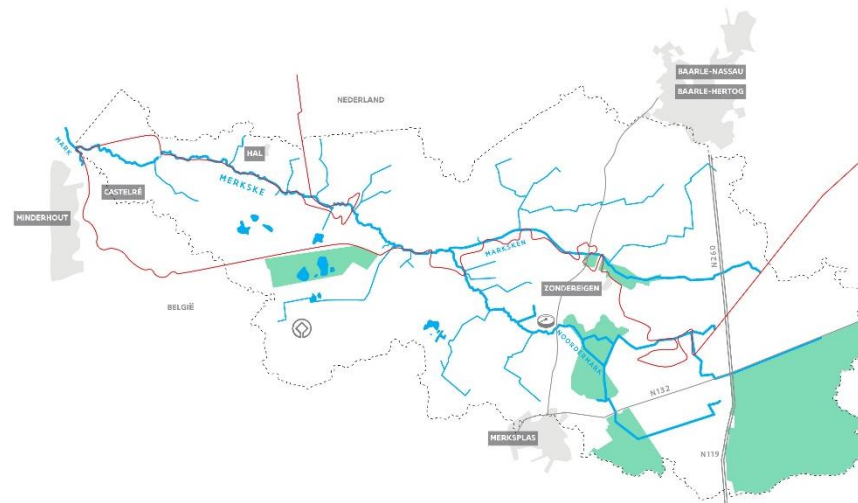

Meer info: [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Eind 2017 startte het bekkensecretariaat Maasbekken samen met waterschap Brabantse Delta een 'grensontkennend' integraal waterproject (IWP) op voor het Merkske. Alle overheden en actoren die betrokken zijn bij het waterbeleid langs beide zijden van de grens worden hiervoor uitgenodigd, o.a. gemeenten, waterbeheerders, rioolbeheerders, administraties en natuur- en landbouwverenigingen zitten rond de tafel. Dit heeft geleid tot een concrete actielijst en verdere verfijning van de acties uit het stroomgebiedbeheerplan. Hiermee is verder aan de slag gegaan. Sinds 2021 wordt het IWP het Merkske getrokken door provincie Antwerpen en waterschap Brabantse Delta.

Meer info: [bekkenwebsite Maasbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Maasbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➔ Het verbeteren van de structuurkwaliteit en het klimaatrobuuster maken van de vallei

Wat staat er te gebeuren

De provincie Antwerpen zal in samenwerking met het waterschap Brabantse Delta kleinschalige **beekherstelmaatregelen** uitvoeren, waaronder de gerichte inbreng van boomstronken en takkenbossen, zandsuppletie, ecologisch maaibeheer en het aanplanten van bomen en struiken op de oevers met afwisselend beschaduwde en zonbeschenen trajecten als gevolg. Door middel van deze “bouwen met natuur”-maatregelen wilt men de waterkwaliteit, de diversiteit in beekmorfologie en biodiversiteit in de waterloop verhogen en het basisdebiet in de beek verhogen ([8A E 0376](#)).

De monitoring en voorstudie zijn in 2022 opgestart en lopen verder. Op basis hiervan werd in 2024 door een studiebureau een schetsontwerp van wenselijke maatregelen uitgewerkt over het hele beekdaltraject. De impact van deze maatregelen werd doorgerekend op oppervlaktewater en grondwater in het voorjaar van 2025. Op basis hiervan werd een verdere inschatting gemaakt van de mogelijk invloed na uitvoer op aangelanden. Dit schetsontwerp van maatregelen en de impact modellering werd toegelicht aan belanghebbenden (voornamelijk aangelanden) in maart 2025. Het schetsontwerp en het monitoringsplan worden verder bijgesteld op basis van ontwerp onderzoek en vervolgoverleg met het gebied in de loop van 2025-2026. Nadien kan er gefaseerd overgegaan worden naar de voorbereiding van uitvoer (vanaf 2025).

Proeflocatie op het Merkske om het effect van takkenbossen te onderzoeken

Verder streeft de provincie Antwerpen naar het herstellen van een natuurlijk beekdallandschap (cf. de visie van het SGBP), dat op zijn beurt bijdraagt aan het bereiken van de goede ecologische toestand van de Vallei van het Merkske) ([8A E 0376](#)).

Het LEADER project ‘HALnat’ zet onder leiding van HALnat vzw en Boerennatuur Vlaanderen, in op klimaatrobuuste landbouw, landschapsversterking en biodiversiteit met het behoud van een economisch leefbare landbouw. Via een gebiedsgerichte aanpak en begeleiding op maat willen landbouwers samen met partners in het gebied werken aan maatregelen langs het Merkske en in het ruimere projectgebied (ter hoogte van Hal) die bijdragen aan een klimaatrobuuste landbouw en tegelijkertijd het landschap versterken. De landbouwer kan hiertoe maatregelen nemen, te kiezen op vrijwillige basis. Het projectgebied, doorsneden door het Merkske, kampt met uiteenlopende uitdagingen zoals overstromingsgevoelige valleigronden en droge zandgronden. We verwachten dat de in kaart gebrachte kansen zullen leiden tot een verbetering van de bodemkwaliteit in de vallei en de waterkwaliteit van het Merkske. HALnat krijgt financiële steun van LEADER, het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling en stad Hoogstraten.

Verschillende van de mogelijke maatregelen (bvb. bufferzones, houtkanten, kruidenrijke/biodiverse graslanden, kleine landschapselementen, etc.) vergen een zekere mate van ruimte, wat de mogelijkheid van landbouwers om hier voldoende op in te zetten bemoeilijkt. Om ook dergelijke ‘agrarische natuur’ maatregelen te faciliteren, werkt de provincie Antwerpen met een complementair project (‘Naar een klimaatrobuuste vallei van het Merkske’) verder aan het creëren van ruimte en flexibiliteit in het gebied. Dit kan door middel van slimme grondenruil, op vrijwillige basis. Hierbij stelt men altijd voorop om beter geschikte grond te bekomen voor de betrokken landbouwers, zonder waardeverlies. Waar gewenst door de landbouwer is er ook mogelijkheid tot aankoop van cruciale gebieden. Via dit project wil de provincie Antwerpen ook bij kunnen dragen aan nog uit te werken beheerovereenkomsten (op maat) en maatregelen (e.g. omvorming van klassieke naar peilgestuurde drainage, stuwtjes, etc.) met de landbouwers. Omdat dit project wil bijdragen aan een betere waterkwaliteit, minder wateroverlast en een betere bescherming tegen droogte ([5B C 0031](#)), met als bijkomend voordeel meer biodiversiteit, mag dit project rekenen op Vlaamse subsidies via het programma [Levend Water](#).

Vanaf 2024 tot 2026 wordt ingezet op uitwerking van een aantrekkelijk maatregelenpakket, beheerovereenkomsten (op maat) en gefaseerde grondenruil/aankoop waar wenselijk. Een gefaseerde uitvoer van maatregelen is voorzien voor de periode 2026 - 2028.

Tot slot dient vermeld te worden dat Natuurpunt de gronden in de Laars van Baarle in der minnen kon verwerven en werkt in 2025-2026 verder aan de natuurlijke inrichting van deze gronden.

➡ **Maatregelen binnen het landbouwgebied i.f.v. waterconservering en betere waterkwaliteit.**

Regionaal landschap De Voorkempen zette zich in samen met de stad Hoogstraten, Watering De Beneden Mark en Boerennatuur Vlaanderen om kleinschalige maatregelen bij landbouwers te nemen in functie van waterretentie en conservering ([5B C 0031](#)). Binnen het LEADER project [Drempels tegen droogte](#) werden in 2023 een zestal stuwen geplaatst in het afstroomgebied van het Merkske in het gebied t.h.v. Hal. Het project had ook tot doel vervolgpiloten in functie van waterconservering naar voren te brengen in de regio.

Het LEADER project 'HALnat' (partners: vzw HALnet, Boerennatuur Vlaanderen, Hoogstraten, Boerenbond, Hooibeekhoeve, Regionaal Landschap de Voorkempen, waterschap Brabantse Delta, provincie Antwerpen, Landelijke Raad Hoogstraten) werd in 2024 goedgekeurd en loopt tot november 2026.

Met het project HALnat zetten de partners zich samen in voor een gebiedsgerichte aanpak naar een klimaatrobuuste landbouw. Het projectgebied, doorsneden door het Merkske en zijn (zij)waterlopen, kampt met uiteenlopende uitdagingen. Met een breed partnerschap wordt gewerkt aan verschillende maatregelen die de waterhuishouding, bodem, biodiversiteit en het landschap ten goede komen. Door begeleiding op maat, wordt gestreefd naar maatregelen die inpasbaar zijn in de bestaande bedrijfsvoering.

Een uitgebreide menu aan maatregelen werd opgesteld, waar landbouwers op vrijwillige basis mee aan de slag kunnen gaan. Daarnaast wordt er ingezet op het verkennen van een collectief beheer van deze maatregelen en het landschap. Samen met de landbouwers en gebiedsexperten wordt ook verder nagedacht over een toekomstvisie voor het gebied.

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit wordt ingezet op de aanleg en het beheer van landschapslinten in de vorm van bufferstroken langs waterlopen en bosranden. Daarnaast wordt de meerwaarde van een bioreactor met houtsnippers verkend. Het bufferen en laten infiltreren van water gebeurt enerzijds door het plaatsen van stuwen in perceelsgrachten en anderzijds door het omvormen van klassieke drainage naar een peilgestuurd systeem.

Een verhoging van het organisch koolstofgehalte in de bodem zorgt voor meer veerkracht en een betere waterhuishouding in de bodem, dat kan door het inwerken van houtsnippers of compost. De Hooibeekhoeve werkt aan een vruchtwisselingstool voor melkveehouders die advies op maat geeft over teeltrotaties. Deze kunnen op hun beurt bijdragen aan een goede bodemkwaliteit. Ook alternatieve teelten zoals kruidenrijk grasland zijn meer droogtetolerant en zorgen voor een gunstiger gehalte aan organische stof in de bodem.

➡ **Uitbouw en optimalisatie saneringsinfrastructuur**

Wat staat er te gebeuren

Er zijn nog enkele puntvervuilingen in de vallei die moeten worden weggewerkt ([7B J 0055](#), [7B I 0118](#)). In 2025 start Aquafin in Hal met de aanleg van de collector. Samen met het gemeentelijk project dat hierop aansluit wordt een aanzienlijk vracht aan huishoudelijk afvalwater opgevangen. De doorvoer van KWZI Zondereigen richting RWZI Merksplas wordt uitgevoerd na aanleg van de collector Steenweg op Weelde waarvoor de start der werken in 2028 is voorzien. De doorvoer van de vuilvracht van KWZI Zondereigen is belangrijk om deze vuilvracht uit het stroomgebied (Noordermark) te halen. Aquafin weet dat dit te realiseren is tegen 2027 (volgens SGBP3), maar volgens de huidige prognoses zal het project allicht tegen eind 2029 uitgevoerd zijn.

Strafinstelling Wortel Kolonie is nog niet volledig afgekoppeld en heeft hierdoor een negatief effect op de waterkwaliteit van de Staakheuvelse Loop (= zijloop van het Merkske). De uitbesteding van de studieopdracht werd ook in 2024 uitgesteld. Door dit uitstel, kan de effectieve afkoppeling ten vroegste eind 2026 starten zodat al het afvalwater kan aansluiten op de aanwezige riolering. Het bekkenbestuur wil benadrukken hoe belangrijk de afkoppeling van de strafinstelling is voor het Merkske en hoopt dat de werken deze planperiode uitgevoerd worden (actie [7B I 0128](#)). Dit werd reeds herhaaldelijk aangekaart bij de bevoegde diensten, ook door gouverneur Berx. Het blijft echter bijzonder moeilijk om de beheerder van de strafinstelling (Regie der gebouwen) te responsabiliseren tot een concreet initiatief voor de interne scheiding van waterstromen.

De huidige KWZI wordt in 2025 wel vernieuwd door Regie der Gebouwen gezien aanslepende problemen met de installatie.

De huidige kleinschalige zuiveringsinstallatie voor de strafinstelling van Wortel Kolonie wordt in 2025 gerenoveerd.

Aa

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN

waterkwaliteit

De Aa is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).

Voor de Aa moeten vooral de fosforconcentraties nog omlaag. Op korte termijn kan de rioleringsinfrastructuur geoptimaliseerd worden. De renovatie van RWZI Poppel is uitgevoerd. Daarnaast zijn op termijn verdere aansluitingen nodig. Met 73% heeft zuiveringsgebied Poppel immers een lage zuiveringsgraad. Er zijn ook inspanningen vanuit de landbouw nodig om de KRW doelstellingen te halen.

Er zijn geen vismigratieknelpunten, maar de structuurkwaliteit kan wel geoptimaliseerd worden.

wateroverlast

De overstromingsrisico's in het deelgebied van de Aa zijn in Vlaanderen beperkt. In Nederland daarentegen, waar de Aa in de Dommel stroomt, is er wel sprake van wateroverlast. In het verleden werden al bergingsbekkens aangelegd in Ravels om wateroverlast tegen te gaan. Adequaet onderhoud is hierbij nodig om de bergingscapaciteit te bewaren.

watertekort

Door de droogte viel de Aa in 2018 helemaal droog. Een groot deel van het deelgebied is immers infiltratiegevoelig. Specifiek kunnen de Natura 2000 gebieden (en andere natuurgebieden) hiervoor als klimaatbuffer dienen. Ook op landbouwpercelen kan water langer vastgehouden worden via uitgebouwde peilgestuurde drainage, hetgeen ook de

waterkwaliteit in de waterlopen ten goede kan komen en helpt om verdroging tegen te gaan.

waterbeleving

Meer info: bekkenspecifiek deel Maasbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Er loopt geen integraal waterproject, maar wel een Water+Land+Schap (WLS) 1.0 gebiedscoalitie 'Werken op de waterscheidingskam: bovenstroomse water-initiatieven in Ravels'. Op dit moment loopt al één demo-project. De provincie Antwerpen werkt hierin als trekker samen met de Hooibeekhoeve, gemeente Ravels, Landbouwadviesraad Ravels en RURANT.

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Lopend Waterlandschapsproject

Hoever staan we

Binnen de gebiedscoalitie 'Werken op de waterscheidingskam: bovenstroomse water-initiatieven in Ravels' is een verlengingsaanvraag voor het demonstratieproject 'stuwtdjes en peilgestuurde drainage' ingediend en bekomen in 2022 ([5B C 0036](#)). In 2021 werden reeds 9 stuwtdjes op perceelgrachten geplaatst en werd er 14 ha klassieke drainage omgevormd naar peilgestuurde drainage. Verdere uitvoer van deze kleinschalige maatregelen is voorzien in 2024-2026.

Wat staat er te gebeuren

Het WLS 1.0 demonstratieproject rond omvorming van klassieke drainage naar peilgestuurde drainage (PGD) en plaatsen van stuwtdjes in Ravels wordt verdergezet door de provincie Antwerpen. De locaties waar men wil werken aan stuwtdjes en PGD zijn in beeld gebracht. Overleg met de individuele landbouwers en terreinbezoeken lopen verder ter voorbereiding van uitvoering in twee fasen: van najaar 2024 tot lente 2025 en van najaar 2025 tot lente 2026.

Monitoring van de impact van PGD werd uitgevoerd in 2022 en 2023 door de Hooibeekhoeve (auteur).

In maart 2025 werd er breed gecommuniceerd over de voordelen van het omvormen van klassieke drainage naar peilgestuurde drainage, waaronder ook in [Vilt](#). In 2025 zal er ook een demo-moment over PGD en stuwtdjes georganiseerd worden op het Midzomerfeest (3 augustus 2025) in Ravels.

In mei 2026 loopt het eerste demo-project rond stuwtdjes en omvorming van klassieke naar peilgestuurde drainage af. In 2024 en 2025 werd werk gemaakt van het uitwerken van een vervolg (in de vorm van een nieuw demo-project) met de bestaande gebiedscoalitie in Ravels ('Werken op de waterscheiding: Bovenstroomse water-initiatieven in Ravels'), om verder te werken aan de waterconservering in Ravels. Dit project werd ingediend in april 2025.

Als alles kan gerealiseerd worden, dan zal dit het eindresultaat zijn van de demo-projecten rond stuwen en peilgestuurde drainage in Ravels:

-14 stuwtdjes (waarvan er 7 reeds werden geplaatst in 2021)

-99 ha peilgestuurde drainage (waarvan er 14 ha reeds werd uitgevoerd in 2021)

Nieuw geplaatste perceelssluw (foto provincie Antwerpen)

Sinds de start van het Water+Land+Schap programma is de waarde erkend van regelbare stuwtdjes en omvorming van klassiek naar peilgestuurde drainage (toen nog innovatieve maatregelen) voor het watersysteem. Er zijn ook subsidies ingevoerd. De gebiedscoalitie zal (waar nodig in samenwerking met nieuwe partner) landbouwers ook naar deze reguliere subsidiestromen leiden (e.g. VLIF-NPI steun voor regelbare stuwtdjes en peilgestuurde drainage).

In 2025-2026 wordt ook gewerkt aan een nieuw demo-project voor de versterking van natuur en landschap in functie van klimaatadaptatie (mitigeren van de gevolgen van extreme buien en droogte) op gronden in eigendom van de provincie Antwerpen land de Aa (Maasbekken). Hier zal in 2025 een studie aan voorafgaan.

Andere kleinschalige maatregelen (e.g. sub-irrigatie en hemelwaterbuffer) in samenwerking met landbouwers worden verder verkend via een landbouwbegeleidingsopdracht. Dit in samenwerking met de Hooibeekhoeve en het Proefstation voor de Groententeelt vzw.

Knelpunten en aandachtspunten

In deze paragraaf bundelen we knelpunten en aandachtspunten die bij de beschrijving van de gebieden of bespreking van het WUP in de bekkenoverlegstructuren werden aangehaald (april - juni 2025).

- Vele initiatiefnemers van acties uit het SGBP halen aan dat de **doorlooptijd van hun projecten** steeds langer wordt. Hierdoor blijft de verhoopte stroomversnelling uit en kunnen KRW-deadlines niet gehaald worden. Ook de opgelegde uitvoeringsperiode als voorwaarde in subsidieprogramma's is steeds vaker onhaalbaar. Diverse problematieken worden hiervoor aangehaald:

a) In het algemeen is de ervaring bij vele actiehouders dat **vergunningsprocedures** voor projecten met tot doel van milieu- en watersysteemherstel alsmatig zwaarder en moeilijker worden. Zowel inhoudelijke naar voorwaarden en toepassingsgebied als praktisch (voorbespreking adviesinstanties). Zelfs voor ingrepen die beperkt zijn, 'louter positief' of geen invloed hebben op alle partijen, liggen de zware procedure en de opgelegde voorwaarden (te) moeilijk. Steeds vaker wordt buitensporig studiewerk naar effecten gevraagd (met vertragingen en oplopende kosten tot gevolg).

b) Grondig hydrologisch herstel en bijhorend valleierherstel heeft vaak veel **ruimte** nodig. Het versnipperd landgebruik en ruimtelijke planning van het verleden bemoeilijkt dit zeer sterk in Vlaanderen. Instrumenten om gronden mobiel te maken en ter beschikking te stellen, zijn er wel, maar ze worden te weinig toegepast of worden versnipperd uitgewerkt. Afspraken met grondeigenaren, grondverwerving of aanleg van een grondenbank vraagt veel tijd/personeelscapaciteit en budget vooraleer een voldoende grote 'spaarrekening' aan ruimte ter beschikking is. Iedere partner lijkt dit bovendien apart op te nemen of te moeten opnemen (diverse Vlaamse entiteiten en lokale partners). Er is een vraag tot samenwerking op het vlak van grondmobilisatie binnen de (prioritaire) gebieden van het SGBP. Een algemeen aanvoelen is dat er vaak opportuniteiten zijn van noodzakelijke gronden die ter beschikking komen (o.a. landbouwers die stoppen), maar dat hier onvoldoende kan op ingespeeld worden door de bevoegde diensten.

c) Een cruciale bottleneck voor een versnelde uitvoering van de acties in het stroomgebiedbeheerplan is de **personeelscapaciteit** bij diverse overheidsdiensten (waterbeheerders, bevoegde (advies)diensten, bekkensecretariaat, ...). In recente jaren werd ingezet op financiële ondersteuning (maar zie punt d) in functie van waterkwaliteits- en waterkwantiteitsopgaven maar een personeelstekort bij diverse diensten belette een efficiënte omzetting van de beschikbare financiële middelen. Zo kan omwille van de beperkte personeelscapaciteit bij waterbeheerders in het Maasbekken nog geen gevolg

gegeven worden aan concrete dossiers hoewel het voorontwerp reeds werd afgeklopt met stakeholders. De vooropgestelde timing hiervoor wordt opgeschoven omdat prioriteit wordt gegeven aan projecten met strikte(re) deadlines bv Blue-deal-subsidies. Dit maakt dat KRW-deadlines niet gehaald kunnen worden en dat voorontwerpen mogelijks opnieuw herwerkt moeten worden. Tot slot wordt bemerkt dat personeelscapaciteit niet louter speelt bij overheidsdiensten, maar evenzeer bij de studie- en ontwerp bureaus; dit omdat meer moet uitbesteed worden en meer studiewerk wordt opgelegd bij vergunningsprocedures (zie punt a).

d) Er is een oproep voor een meer **structurele financiering** van het watersysteemherstel (droogte, wateroverlast, kwaliteit & hydromorfologie, waterbeleving) ter vervanging van diverse subsidieprogramma's en projectoproepen. Het systeem van subsidieprogramma's en projectoproepen kent verschillende euvels. Afhankelijk van het subsidietraject zijn de subsidieaanvraag en bijhorende administratie vaak erg arbeidsintensief, t.o.v. de maatregel/het werk dat ermee gerealiseerd wordt. Verlichte procedures of structureel te beschikking gestelde budgetten laten meer tijd voor effectieve realisatie van projecten. De indieningstermijn voor projectaanvragen is vaak zeer kort (zeker in combinatie met zomerperiode) hetgeen de kwaliteit van het dossier, maar ook de uitvoeringszekerheid van bepaalde facetten niet ten goede komt. Vaak is er bovendien een erg strakke uitvoeringstermijn gekoppeld aan projectsubsidies. Daarom wordt gevraagd om meteen voldoende tijd en de nodige marge te voorzien van bij aanvang. Te meer omdat de doorlooptijd van projecten vaak veel tijd vraagt (zie punten a, b, c).

- Een algemene bezorgdheid bij diverse water- en rioolbeheerders is de projectmatige afstemming met het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV). Met het beheer van de gewestwegen is AWV een cruciale actor bij water gerelateerde projecten en knelpunten: rioleringsprojecten, opstuwing en vismigratieknelpunten bij duikers, afwatering wegenis, beheer baangrachten en bufferbekkens...). Er is vraag tot nauwere samenwerking en wederzijdse afstemming van investeringsprogramma's. Ondanks periodieke overlegmomenten blijft dit een euvel, waarbij AWV in verschillende dossiers te weinig rekening houdt met de actoren van het waterbeleid. Dit heeft tot gevolg dat bv. rioleringsknelpunten voor decennia bestendig blijven en de Vlaamse overheid zelf haar eigen waterbeleid verhindert. Daarnaast draagt AWV via investeringen op knelpuntlocaties bij tot het tijdig realiseren van de waterdoelstellingen, een multifunctionele aanpak is dan wel nodig.

- Een bezorgdheid is de plaats van **het advies vanuit het integraal waterbeleid in de nieuwe projectflow van Aquafin**. Het bekkenbestuur heeft tot decretale taak om het investeringsprogramma van de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur vanuit het integraal waterbeleid te adviseren. Sinds de nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse gewest en Aquafin is er nog steeds onduidelijkheid hoe deze adviestaak kan omgezet worden in de praktijk. Voor het Maasbekken is het alleszins belangrijk om te

focussen op afkoppelingsprojecten en reductie van overstortwerking, dan louter de Vlaams brede focus van reductiedoelen voor stikstof en fosfor via aansluitingsprojecten.

- Er is een tendens om rioleringsprojecten voornamelijk nog te beoordelen en prioriteren op basis van het aantal aangesloten IE en de reductiedoelen voor fosfor en stikstof. Dit is mede in hand gewerkt door de nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaams gewest en Aquafin. Echter, stikstof en fosfor zijn slechts ondersteunende parameters voor de KRW. Het zijn de biologische parameters die doorslaggevend zijn in de KRW beoordeling. Afkoppelingsprojecten die inzetten op het reduceren van verdunning van influent en overstortwerking blijven hierdoor ondergewaardeerd. Nochtans is het net deze overstortwerking die aan ecologische relevantie wint wanneer de zuiveringsgraad hoger is. Het is op de ecologische waardevolle waterlopen (speerpuntgebieden) zoals in het Maasbekken dat overstortwerking een grote impact heeft op de biologische kwaliteitselementen bv. veroorzaakt door zuurstofdepleties. In het merendeel van het Maasbekken waar historisch werd ingezet op aansluitingen via een gemengde stelsel, is net het ontdubbelen en afkoppelen van hemelwater nu cruciaal voor het halen van de KRW-doelen. Daarnaast legt overstortwerking een hypotheek op andere beleidsdoelen zoals de instandhoudingsdoelen (NATURA2000), het aanleggen van overstromingszones of het bevorderen van waterbeleving. **Het bekkenbestuur Maasbekken vraagt om zowel bij het investeringsprogramma van Aquafin en de GIP-subsidies voldoende in te zetten op het aanpakken van de overstortwerking (afkoppelingsprojecten).**

- Binnen het afstroomgebied van de Mark werd door VMM en het waterschap Brabantse Delta de problematiek van de **plastic nurdles** gesignaleerd en onderzocht. Dit zijn kleine plastic korrels of 'nurdles' die als grondstof dienen voor allerlei producten. Bij het laden en lossen gaan er regelmatig kleine of grotere hoeveelheden nurdles verloren die in het milieu kunnen terecht komen. Eenmaal in het water of op de oever zijn ze heel moeilijk op te ruimen. Een vervuiliingsbron is bv. de transportzone Meer in Hoogstraten. Deze korrels komen er o.a. via afspoelend regenwater in het watersysteem terecht. VMM stelt dit soort vervuilingen steeds vaker vast in en rond waterlopen in Vlaanderen. Doordat deze nurdles in oevers en waterlopen niet zomaar opgeruimd kunnen worden, kan de vervuiling zich door de jaren heen blijven opstapelen en behoorlijk wat problemen veroorzaken. Niet alleen draagt het bij tot de 'plastic soup' in zeeën, maar onderzoek toont aan dat deze korrels in de voedselketen terecht komen. Vervuiling van waterlopen met nurdles is niet alleen schadelijk, het is ook verboden. Het Vlaams Waterwetboek verbiedt elke vervuiling van waterlopen met afvalstoffen. Een brede aanpak met meer sensibilisering, preventie en handhaving is nodig bij de verschillende diensten en sectoren.

- Tot slot wordt aandacht gevraagd voor het belang van **grensoverschrijdende beleidsafstemming, zowel met Nederland als met Wallonië**. In het Maasbekken zijn vele waterlopen grensoverschrijdend met het Waals gewest of met Nederland. Hoewel lokaal operationele afstemming gebeurt voor dagelijkse werking (o.a. in de GOW's) is verdere

beleidsafstemming nodig op een hoger bestuurlijk niveau. Een mooi voorbeeld van een doorgedreven en duurzame samenwerking gebeurt met Nederland op meerdere niveaus voor de Gemeenschappelijke Maas en Rivierpark Maasvallei. Dergelijke afstemming en/of samenwerking is nodig om tot integrale 'grens-ontkennende' weerbare waterlandschappen te komen. Daarbij zijn er voor veel waterlopen zorgen over de haalbaarheid van de KRW doelen in december 2027 of later. Hierbij speelt bovendien de problematiek van de normverschillen tussen Nederland, Vlaanderen en Wallonië. Het halen van een norm in een opwaartse regio kan nog onvoldoende zijn voor een stroomafwaarts gelegen regio. Hoe gaan we hiermee om in 2027? De vragen en bezorgdheden die Vlaanderen bereiken vanuit Nederland (Mark, Weerijsebeek, Dommel, ...) zijn dezelfde vragen die we in Vlaanderen hebben t.o.v. Wallonië (Jeker, Berwijn).

MAASBEKKEN